

კაჟა ეტჳისელო

კოლხური
ფსალმუნები

100-ტომეული

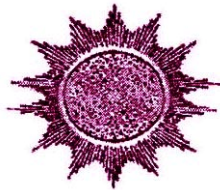

გამომცემლობა „ანკვარალი“
თბილისი 2020

საქართველოს მწერალთა, მეცნიერთა და
სახობალო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

თხზულებათა კრებული
100 ტომად

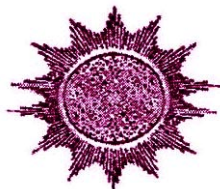
2020

საქართველოს მწიბრალთა, მცენიერთა და
საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია
„ძალღება-საქართველო“

საქართველოს ეროვნული აკადემია

ჰაჰა ეჭრისული

კოლხური ფსალმუნები

ტომი 57

2020

მთ. რედაქტორი

ლუარა სორდია

ფილოლოგიის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი,
აფხაზეთის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი

© ვაჟა ეგრისელი, 2020

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2020

თბილისი, 0186, ა. შოთაბრაშაძის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com

ISBN 978-9941-26-572-3 (ყველა ტომისთვის)

ISBN 978-9941-26-864-9 (57 ტომი)

* * *

ვაჟა ებრისელი დაიბადა ხოვის რაიონის სოფელ ხორბაში. ბანათლებით იურისტი და ინჟინერია. 1983 წელს დაამთავრა მოსკოვის მაქსიმ გორკის სახელობის მსოფლიო ლიტერატურის ინსტიტუტი. ორმოცამდე წიგნის ავტორია. თარგმნილი და ცალკე წიგნებად აქვს გამოცემული საზღვარგარეთის ქვეყნების ორმოცდაათამდე ახალგაზრდა პოეტის ლექსების მცირე ანთოლოგია – „ოქროს მტვერანი“, აღექანადრა სმირნოვა-კოზლოვას მონობრაფია – „ბრიუსოველი – ალიო მაშაშვილი“, ფილოზოფ ტიუტჩევის ლექსები და სხვა.

1993 წელს გამოვიდა პოეტის ათასგვერდიანი, ორი ათასამდე ლექსის მომცველი ერთტომეული – „იმჟნ ნათელი“ ხოლო 2002 წელს საქართველოს რესპუბლიკის გამომცემლობა „მოლოდინმა“ გამოსცა ვაჟა ებრისელის „კოლხუერი უსალგუნავი“-ს ხუთტომეულის ათასზე მეტ გვერდიანი პირველი ტომი, რომელშიც ორიათასზე მეტი პოეტური ძეგლია იყო დაბეჭდილი. 2006, 2007, 2008 წლებში გამოვიდა პოეტის მეორე, მესამე, მეოთხე ათას-ათას გვერდიანი ტომეულები, ხოლო 2011 წელს დაიბეჭდა პოეტის მესამე, 1575 გვერდიანი ტომი, რომელშიც 2500-ზე მეტი ლექსია დასტაბეჭდილი.

ვაჟა ებრისელის შემოქმედებაზე ორმოცამდე მონობრაფიაა დაწერილი და ცალკე წიგნებად გამოცემული.

ვაჟა ებრისელი საქართველოს და მსოფლიოს რამდენიმე მცენიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრია... 2016 წლიდან საქართველოს გვირაღთა, მცენიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-მ და საქართველოს ეროვნულმა აკადემიამ დაიწეს ქართული პოეზიის რაინდის, საქართველოს გვირაღთა კავშირის, ვაჟა-ფშაველასა და ბალაქტიონ ტაბიძის პრემიების დაწესების, ღირსების ორდენის კავალერის, ქართული კულტურის დეკანოს მფლობელისა და „დიოკურია 2005“-ის, მწვინდობის ოქროს პარსკვლავისა და მწვინდობის დროშის ორდენის მფლობელის, სახალხო პოეტის, საქართველოს გვირაღთა მცენიერთა და საზოგადო მოღვაწეთა საერთაშორისო აკადემია „ქალღმარ-საქართველო“-ს პრეზიდენტის, საქართველოს ეროვნული და ფაზისის საერო-სამცენიერო აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტის,

ავსჯანდებობის მმართველობა აკადემიის პრეზიდენტი-აკადემიკოსის, სპარტოველეს განათლებისა და სპარტოველეს ეროვნულ და სოციალურ ურთიერთობათა“ „კარპის“, „აიას“ აკადემიების ნამდვილი წევრის, ჩარბლის, ზუბიდიის, სობის, იყალთოს საპატიო მოქალაქის, ათას-ათას ხუთასზე მეტგვერდიანი ტომეულების „კოლხური უსაღმუნების“ (ოცდაათიათასზე მეტი ლექსი) ავტორის – ვაჟა ებრისელის ახალი, რჩეული „კოლხური უსაღმუნების“ ოცდაათტომეულის გამოცემა. გამომცემლობა „უნივერსალმა“ გამოსცა პრეზიდენტის ხუთასზე მეტგვერდიანი, უმაღლეს პოლიგრაფიულ დონეზე შესრულებული ტომეტი. 2019 წლის მიწურულს გამოვიდა „კოლხური უსაღმუნები“-ს 100-ტომეულის პირველი ათი ტომი. დანარჩენმა 90 ტომმა (უკლებლივ) მისი სინათლე იხილა 2020 წელს. გამგადაბრუნდა დასაბეჭდავ ვაჟა ებრისელის კლასიკური პოეზიის ანთოლოგია, აბრეთვე, პრეზიდენტის მიძღვნილი ქართველი და უცხოელი პოეტების, მმართველობისა და საზოგადო მოღვაწეების (ათასამდე ავტორი) წიგნების (მონოგრაფიების), სტატიების, წერილებისა და ლექსების ოცტომეული და სხვ.

2020 წლის 16 ოქტომბერს გაიმართა ფაზისის (კოლხეთის) საერთო-სამმართველო აკადემიის საერთო კრება, რომელმაც პრეზიდენტის ვაკანტურ ადგილზე ღია კენჭისყრით ერთხმად აირჩია ამავე აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტი, ცნობილი პოეტი, ქართული პოეზიის რაინდი, ქართული კულტურის დეკანი, „კოლხური უსაღმუნების“ 100-ტომეულის ავტორი, იურიდიულ მმართველობა საპატიო დოქტორი, პროფესორი ვაჟა ებრისელი.

ბაზ. „სპარტოველეს რესპუბლიკა“,
2020 წლის 22 ოქტომბერი

ჰყავს მეუღლე – ბილდა სუხიშვილი (მწერალი) და ორი ვაჟიშვილი ზურაბი და დანი (ორივე იურისტი) და სამი შვილიშვილი – ვაჟა, ნატა და ლილი. იგი – მმცხრე შვილია (შვილი ძმა და ორი და).

კოეტის ასტრომეული „კოსმიური კოეზია“

ვაჟა ებრისელის შესახებ დიდი ხნის წინაც ვწერდი: „რუსეთში აკაკის და ბალაქტიონს, დემეტრი არ მიუყვანს რომ ვეზა-დარო. ბავხარ ზღვის დღვას და ნაზ სიოსაც, რომ ახანჯარებს წუმად სამყაროს...“

ამჟამად, როცა კოეტის ზღაპრული კოსმიური „უსაღმუნები“ ჯერ არნახული, ჯერ არ ბაბუნელი, ხუთასზე, ათასზე, ათას ხუთასზე მიტბვერდინი „ბაჯალო“, ოქროს ყდაში ჩასმული, ოცდაათოქმეული წავიკითხე, ჩემი ძველი აზრი რადიკალურად უარყვავი და... დღეს ძველის ბასაბუნად ხმამაღლა ვაცხადებ: ვაჟა ებრისელი არც რუსთაველს, არც აკაკის, არც ბალაქტიონს და... არც მსოფლიოს, არც ძველსა და არც თანამედროვე კოეტს არა ჰბავს...

ის პრისტორიული კოლხეთის „ქუტაია“, არმის ჭალაში მგბარი მუხაა, რომელზეც ოქროს საწმისი ეკიდა (რომელიც ბერძენმა კი არა, პელაგმა იაზონმა მიღესთან ერთად რომ ბაიტაცა).

დიახ, კოლხეთის მითიური ხელწვივის, აიეტის ხელით დარგული, ის ურჩხულ მოღარაჟი მუხაა, რომლის ცადავვიდ ტოტეზე, კოეტმა ოქროს საწმისის „ბონის“ მაგიერ თავისი „კოლხური უსაღმუნების“ იბაგმიუვლომელი ასტრომეული ლაკიდა და ბაანოცხლა, მიძინებული, ღავიწყების ნაცარმომილი, არა მარტო კოლხეთის, არამედ იმდროინდელი სამყაროს ოცდაათოქმე-ტზე მიტ საუკუნოვანი მითებით, ღებნდებითა და საოცრებებით დახუნდული ისტორია, რაც კოემერსიდან მოყოლებული (ძვ. წ. აღ. VIII საუკუნე) არც ერთი ძველის, არც ერთ კალმოსანს არ ბაუკითები.

100-ტომეული... ძველის ბაჩნის დიდან, XXI საუკუნის რიქრაქამდე, ასეთი (5-6 სტრიქონიანი) ვილოსოფიური, რელიგიური, მითოური, ყოვლისმომცველი კოეზია, ჯერ-ჯერობით არავის შეუქმნია დღემდე...“

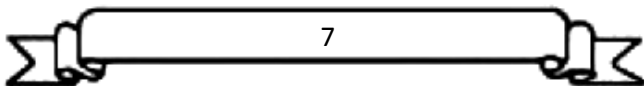
კოსმოსში კი...

დაბოლოს:

„აიეტის ზღაპრულ კოლხეთს, მტრობისა და სიძულვილის გგელეჟანი მისწოლია... მათ იცინან იმ ოქმება დღემდევის ისტორია“.

ბულნაზ ხარაიჭვილი

კოეტი, ბალაქტიონ ტაბიკის პრემიის ღაურიატი, ჯუმბერ ღეჟავას სახელობის მეცნიერებათა საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი

„ბულცივად უხევილი ყოველ ძეგას, ყოველ კაბეგას.“

ა. პუშკინი

წინასიტყვაობის მაბიერ

(გაგრძელება)

„საქართველოს წიწამურთან ესმა კრწანისი, ვითარც მარადი სევდის ყიჟინა“ და წუხს პოეტი ქვეყნის მარადიულ მწუხრს.

ამ სტრიქონებით საბოლოოდ იძერწება ერთი მთლიანი პოეტური სახე, ტრაგიკული შუქფერებით რომ გადმოგვცემს ჩვენი ერის სავალალო მდგომარეობას, მაგრამ მთავარი ის არის, რომ პოეტისათვის ტკივილიანი წარსული მარადიული თანამდევია და მისნური წინასწარმეტყველებით აღიქვამს მოსალოდნელ ცვლილებებს ერის პოლიტიკურ ცხოვრებაში და უნებურად ისევ წარსული, სილამაზე ჩვენი თვალწარმტაცი ქვეყნისა, რომელიც მტრებმა ვერ აპატიეს:

„... ფართო თვალებით როცა მტერი ჩვენსკენ იძროდა, წამოუფრინდათ ხოხობივით მტკვრისპირ თბილისი. შეკრთენ... თვალეხი სწორედ მაშინ დაუგ-

იწროვდათ უმზერდნენ შურით... სიღამაზე არ აპატი-
ეს, მიკაფ-მოკაფეს საქართველოს ცა და ვენახი, მაგ-
რამ საფლავში ვერ დამარხეს, ვერ ჩაატიეს“. („მონ-
ღოლები“)

დასამარხავად განწირული საქართველოს გუ-
ლშემზარავი ეპიზოდია ასახული ლექსში „ვარძია“,
რომელშიც პოეტის მახვილი თვალით აღქმული და
შეცნობილი საქართველოს დღევანდელია შემადრწ-
უნებელია, მაგრამ მომავალი ცხოვრების ჭეშმარიტი
ნიშანსვეტია:

*

„ცეცხლის მახვილით საქართველოს მოკლეს
წარსული

მტრებმა?

და მერე თითო ნაჭერი

დარჩა ხალიფას

შაჰს და სულთანს?

მაშ,

რად მოისმის წარსულიდან ხმები

საჭრეთლის,

ქვის ტალანებში რად საღბუნობს

წარსულის სუნთქვა“.

ვერა, ვერ მოკლეს საქართველო, ვერ აღგავეს
პირისაგან მიწისა თამარისა და დავითის საქართვე-
ლო. კვლავ და კვლავ „რისხვა და ნგრევა საუკუნე-

თა (საქართველოს) მღვრიე ტალღებად ისევ ჩაუფლის. მაინც დარჩება, ვით ზღაპარი და სასწაული, წიგნი ვეფხისა, ნიკორწმინდა, ჯვარი, არმაზი“ — ხატი სიდრმისა, სიმაღლის და სილამაზისა...

და მაინც, მამული ქართველი კაცისათვის სალოცავია, სიყვარული დაუმარცხებელია. პოეტი ზვარაკად ეწირება მამულს, ამკობს და აღამაზებს მას. მთელი ჯაჭვია ლექსებისა, როგორც გაუტყეხლობის, ვაჟკაცობის, თავისუფლებისათვის შეუპოვარი ბრძოლის დიადი ზნეობრივი მაგალითი და გაკვეთილი:

*

„მხოლოდ სამშობლო! —

რწმენა ქართველის,

ველარ იქნა და

ველარ გაკვეთეს.

თუმც მახვილს სცემდნენ...

და კაცის ძემ არ შეიცოდა.

სიკვდილ სიცოცხლის წიგნს სწავლობდა,

როგორც გაკვეთილს,

ავიწყდებოდა ზოგჯერ სიცოცხლე.

ხოლო სიკვდილი —

კარგად იცოდა“.

ვაჟა ეგრისელი თავის ლექსებში მხატვრის ფუნჯით ხატავს მოვლენებსა და ადამიანებს; პოეტის მიერ დახატული ფაქტები — ცოცხალ განწყობილებას

გვიქმნის და პორტრეტული სიცხადით გვიჩვენებს
სამშობლოს ყოველდღიურობას, გაფაციცებულად,
ასტროლოგივით შეჰყურებს ქართულ ცას, რაიმე
სამტრო ღრუბლები ხომ არსად გამოგვიჩნდნენო... აქ-
ვე საჭიროდ მიგვაჩნია ერთი ლექსის მოტანა:

*

„ვის წაუღია...

მე იმ ქვეყნად

რამე წავიღო,

ვითარც მოვედი,

წავალ შიშველი.

მომენატრება შენი ერთი თვალის შეველება.

და მოკვდავს

მიქელ-გაბრიელი

ვიცი, მიშველის,

მაგრამ სამშობლოვ!

მითხარ უკვდავს,

რა გეშველება!“

(„სამშობლო“)

სწორედ ვაჟა ეგრისელს შეუძლია დავით წინას-
წარმეტყველივით თქვას: „მოვიძულე კრებული უკ-
ეთურთა და უღმრთოთა თანა მე არა დაფჯდე“. (და-
ვითი 169.5).

„ხოლო მე უმანკოებითა ჩემითა ვიდოდი“
(169.11)

ერის უბედურებისა და პოლიტიკური კატასტროფის პირობებში პოეტი პირველმა გაბედა საგანგაშო ზარის დარისხება.

ვაჟა ეგრისელის პატრიოტული ლექსები მისი რეალისტური ღირიკის უთუოდ საინტერესო ნაწილია.

პოეტი წერს გაბედულ ლექსს, რომელიც მოწოდებასავით გაისმის და სიფხიზლისაკენ, მამულის ჭეშმარიტი დაცვის დიადი გრძნობით განგვაწვობს:

„ფრთხილად:

საავდრო დაგვცქერის დრუბელი,
შავით შემოსილი ვით ჭირისული“

პოეტის განსაკუთრებული სიყვარული, შთაგონება დაკავშირებულია ჩვენი სამშობლოს ტკივილიან წარსულთან. 1966 წელს პოეტი წერს:

*

„კუხმობ ნათელს და...

ყოფნა წყვილადში —

უფალმა უწყის სანამდე გასტანს.

ათასწლის მერე

მოგძახით და

გაბმით მოგკივით:

ეპეი, ბატა!

ბატა,

ვო ბატა!

შენ მაშინ იყავ...

ჩვენ კი ახლაც ვართ გათოკილი...“

სამართლიანად წერს ვახტანგ ჭელიძე წიგნში „ლიტერატურული პორტრეტები“. „ცხოვრება ადამიანისა წარსულისაგან მოწყვეტილად არ არსებობს. ჩვენ დღევანდელი დღით ვცხოვრობთ და ვმოქმედებთ, ვზრუნავთ ხვალინდელ დღეზე და გამუდმებით ჩვენთან არის გუშინდელი დღე... რა მოსაწყენი იქნებოდა ცხოვრება, რომ გუშინდელი დღის ღამაში სევდა თან არ ახლდეს. რა ძნელი იქნებოდა სუნთქვა ჩვენი წინაპრების აჩრდილი რომ არ გვიმსუბუქებდეს. იქნებ გაცნობიერებული არც კი გვქონდეს, რომ ჩვენს სიხარულს, განსაცდელს, ტანჯვას მუდამ მათ ვუზიარებთ, მათ ვეთათბირებით, რჩევას მათ ვკითხავთ და ეს ამავე დროს ერთგვარი სულიერი განწმენდა და განსპექტაკებაც არის. ცხოვრების დიდ ზღვაში ყოველ ადამიანს თავისი კუნძული აქვს, თავისი თავშესაფარი. ეს კუნძული სულით ძლიერი და კეთილი ადამიანებით არის დასახლებული. რაც უფრო ხშირად გავიხსენებთ იმ ადამიანებს, მით უფრო ღაზათი ექნება ჩვენს ცხოვრებას. უფრო იმედიანი იქნება ხვალინდელი დღე“.

გკითხულობთ ვაჟა ეგრისელის ლექსებს და ვის-მენტ გარდასულ ამბებს. თითქოს თვალწინ ცოცხლდებიან დიადი ეპოქები და საუკუნეები. განუმეორებელი ფერებით და მადლით. პოეტი ჯადოსნური კალმის ძალით განგვაცდევინებს არცთუ ძალიან შორეულ, მაგრამ ჩვენს ცნობიერებაში ლეგენდის სიდიადითა და მკრთალი ელვარებით შემოსულ წარსულის მარადიულ სსოვნას.

1976 წელს დაწერილ ლექსში პოეტი სიფხიზლისაკენ მოუწოდებს მშობლიურ ქართველ ხალხს და უკეთურთა ნანაში ჩაძინებულ მამულს ჩასძახის:

*

„ახსოვს გარდასულ საუკუნეებს,
შენი სიქველე,

თავგანწირვა

და შემართება,

თავისუფლების მოყვარული არწივის თვალი,
და... დღეს სამშობლოვ! —

რა გემართება,

რამ დაგიჩლუნგა —

ის ბასრი ხმალი!“

რა საოცარი ძალა აქვს პოეტის სიტყვას, როცა ერთი სტროფითაც კი ცოცხლად განგვაცდევინებს განწყობილებას, ირგვლივ გამეფებულ თვითკმაყო-

ფილ ოპტიმიზმს, სიბრძავესა და სიჩღუნგეს, რაც ქვეყანას უფსკრულისაკენ მიაქანებდა.

ზემოთ მოტანილი ლექსი (1976 წელს) დაიწერა მაშინ, როცა საქართველოდან იდეენებოდნენ მამულის პატრიოტი შვილები. ციხეში იყო გამომწვევდელი მერაბ კოსტავა. ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში უმოწყალო წამებით სული ამოხადეს ჭეშმარიტ ჟურნალისტსა და ნამდვილ ქართველ ქალს – ნაზი შამანაურს.

ერთი წლის შემდეგ ვაჟა ეგრისელმა აშკარა ბრძოლისაკენ მოუწოდა გაწამებულ ხალხს, მთელ ქართველობას:

*

„არ გაიხაროს მტერმა ჩვენზედა, –
ქართველმა ქართველს უანდერძა

და დაუბარა,

მომკვდარა, მაგრამ

რწმენა მკვდარი

არვის უხილავს.

ჯორჯიაშიელმა –

გრიაზნოვს რომ სტეორცნა

ეუმბარა,

დღესაც ჩაესმის საქართველოს მისი ქუხილი“.

ოთხმოციან წლებში ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ახალმა აღმავლობამ, რასაც

ვაჟა ეგრისელის გაბედულმა გამოსვლებმაც შეუწყო ხელი. პოეტს ახალი შემოქმედებითი ძალა შემატა. იგი დიდებულ ლექსებს უძღვნის 9 მარტისა და 9 აპრილის მსხვერპლთა ხსოვნას.

ლექსი „გამარჯვების კანტანტა“ წაკითხულია მთავრობის სახლის წინ გამართულ მრავალათასიან მიტინგზე, ცხრა აპრილის ღამეს. ტრაგედიამდე რამდენიმე საათით ადრე.

ამ ლექსში პოეტი უხმობს გმირ წინაპრებს, აფრთოვანებული საუბრობს მამულისადმი ერთგულეზებაზე და თავდადებაზე და ეს სავსებითდ გასაგებია, რადგანაც ზემოსხენებული ადამიანური თვისებები პოეტს ზნეობის უმაღლეს კატეგორიად ესახება. პოეტი მოუხმობს იმ წინაპრებს, რომლებშიც უმაღლესი ზნეობრივი თვისებები სრულყოფილად განსხეულდნენ. ამიტომაც ეზმანება:

„გორგასალიანთა ქრის დროშები ღაღად გაშლილი,
კვლავ ქუდზე კაცი — წინაპართა ისმის ვედრება...“

გესმის? ყიჟინა! — ქაქუცაა ჩოლოყაშვილი,
კიდევ ცოტა და... გვეახლება კახთა მხედრებით.

... უფალმა მოგვცა და ჩვენ გვეკუთვნის
ეს დალოცვილი მთები, ველები...

და „ჩვენი თავი ჩვენვე გვეყუნის“ —

ამბობს ვაჟა და... დასტურს სცემენ არაგველები!“

აქ, ამ ლექსში გაიციალებენ ილია, აკაკი, ვაჟა, შალვა, ბიძინა, ელიზბარი, ერეკლე მეფე, დიდი თამარი, ცოტნე დადიანი... პოეტი მთელი ერის მზადყოფნას გამოხატავს და რამდენიმე ფრაზით გადმოგვცემს თავისუფლებისათვის მებრძოლ ქართველ ხალხთა შემართებას, რომ:

„დიდუბეში კი თამარ მეფის „შეკრბა ლაშქარი“... გვიხმობს, გვეძახის, მარტყოფის და ველი მარაბდის. დმერთმა გვიკურთხოს ჯვარი ლაშარის, წმინდა გიორგის და ილორის მაღლი გვარავდეს“.

აქვე საჭიროდ მიმაჩნია მოვიტანო ნაწყვეტები ლექსისა „შავლეგო“, რომელსაც პოეტი ხალხმრავალ მიტინგებზე კითხულობს. ეს ლექსი მაღალ ესთეტიკურ რეგისტრშია შესრულებული და იგი ეძღვნება— ქართველი ერის სასიქადულო შვილს, ჭეშმარიტ პატრიოტსა და ეროვნულ გმირს მერაბ კოსტავას. მერაბ კოსტავა პოეტის მოღვაწეობისა და თავისუფლებისაკენ სწრაფვის ფენომენია, რომელიც მამულს გაჭირვების მომენტში მესიად ვეკლინება:

„...საქართველოს სიყვარულში —
ვერ გავჯობა ვერავინ.
შავლეგ ბიჭო!
დაჭიხეინებს —
მხედარს უხმობს მერანი.

როგორც ზღაპრად,
ანდა როგორც არაკად,
შენ სამშობლოს შეეწირე ზვარაკად“.

პოეტი სულიერ სიახლოვეს ამჟღავნებს მერაბ კოსტავასთან დამოკიდებულებაში. იგი პოეტის რწმენით კაცი-ლეგენდაა, რომელიც ქართველი ერის ცხოვრებაში დამკვიდრდა როგორც მამულისათვის თავდადების სახე-სიმბოლო. პოეტი სხარტი მეტაფორული აზროვნებით გადმოგვცემს გმირის ტრაგიკულ ცხოვრებას, რომელმაც შავი ჩოხა ბევრჯერ სისხლით გაახამა. ეს ალბათ უფლის ნება იყო — გვარწმუნებს პოეტი:

„შავი ჩოხა სისხლით ბევრჯერ
გაახამე,

მაცხოვარმა რადგან ასე ინება.
შავლეგ ბიჭო!

ტანთ გაცვია ქართლის დამე,
ვარსკვლავები შიგ გიწყვია ქილებად.
როგორ გეშენის შავ ჩოხაზე ყაწიმი,
ობლად გაზრდილს გმირობა

დაგებედა.

მხარზე გაზის გამარჯვების არწივი,
და გიშველა თქმულებამ

და ლეგენდამ.

...შენ უტაცე დრო-!ამს ხელი აღვირზე

და დამსხვრევა მოინდომე ბორკილის.
მძინარეებს კვლავ ანჯღრევს და აღვიძებს, -
შენი ხსოვნა მოგვძახის და მოგვეკივის“...

ამ უკეთილშობილესი პრინციპებით უნდა განვლოს გზა ქართველობამ. აქაა ქართველი ერის გაუკვდავების ჭეშმარიტი გადაძახილი და „არაფერი რომ არ დაეწერა ვაჟა ეგრისელს გარდა მერაბ კოსტავასადმი მიძღვნილი უბრწყინვალესი ლექსის — „შავლეგო“, ქართულ მწერლობაში, როგორც დუბუ მერგული, — იმ ერთი ლექსითაც დარჩებოდა“... (სოსო სიგუა).

„საქართველოს დიდი ისტორიის ძალუმი სუნთქვა მოისმის ვაჟა ეგრისელის შეუდარებელი პოეზიიდან...

პოეტმა იქადაგა ქართველთა ერთიანობის აუცილებლობა, რაც გამარჯვების საწინდარი უნდა ყოფილიყო:

„ვერ გაიმარჯვა მტერმა ჩვენზედა,

თუმც გამარჯვება

ბევრჯერ ენება

და ჩვენში ახლაც

ურჯულოთა

გუგუნებს ექოც!

ჩვენ ღვიძლი ძმები ვართ ქართველებო!

ერთისისხლ და ერთხორც“.

რა გულწრფელია, რა სადა და ბუნებრივი ეს სტრიქონები. პოეტს საქართველო ცხოველი სიყვარულით უყვარს და სჯერა ერის უკვდავება და ამ ბოლოქარ საუკუნეში ურთიერთთანადგომის, გაძღვების, ნებისყოფის მტკიცე რწმენით მსჭვალავს ადამიანებს:

*

„ვით ბრძოლით დაღლილ ჩვენს დიდ წინაპრებს —

წინ მიგვიძლოდა

მეხთა მძლევი

ხმა-სიმართლისა —

მზის და სიცოცხლის გაშლილ აფრებით,

და თავზე გვედგა ჩაუქრობელ სვეტად-ნათლისა.

მხოლოდ სამშობლო!

სხვა არაფერი!“

პოეტი სულიანხორციანად შესძრა 1991-1992 წლების დეკემბერ-იანვარში თბილისში დატრიალებულმა ტრაგედიაში. ამ ტრაგედიაში ასეულობით ქართველი ჭაბუკის სიცოცხლე შეიწირა. აღშფოთებული პოეტი წერს:

*

„ნაცემ ძაღლს ჰგავს საქართველო,

ცას შეჰყმუის

და წკავწკავებს...“

შემოგვესია რუსი ჩრდილოეთიდან, სამაჩაბლო
ოსეთად გვიქცეის და...

„საქართველოს გულში ისე ჩანს „ოსეთი“
ვით ილიას ნათელ შუბლზე —
ნატყვიარი.“

შემოგვესია რუსი დასავლეთიდანაც (ასე იყო
1921 წელსაც) და აჰყარა მშობლიური მიწიდან ქარ-
თველობა. მაინც ბაბაიას ეძახიან და ერთმანეთის
ულეტას მიჰყევიან ხელი, პოეტი გულშეღონებულა სი-
ნამდვილით და წერს:

„...ძმა ძმას ჰკლავს — სუფევს ქაოსი,
ძნელია ამის ატანა!
და ქართულ სასაფლაოზე
დგას და ხარხარებს სატანა“...

პოეტმა თითქოს გულთმისწურად იგრძნო აფხა-
ზეთის ტრაგედიაც და, ჩემი ღრმა რწმენით, პოეტის
მრავალ ლექსში მოსალოდნელი დარდი და ვარამია
გამოხატული. აფხაზეთი პოეტის მოურჩენელი ტკივი-
ლია:

*

„ზღვის ტაძარში სადამოს თუ დილით,
ზვირთთა ლურჯი გალობები მესმის

და ლოცვად დგას სოხუმი

და გაგრა —

დიაოხთა მწვანე სამანებში,

ზღვა უნდოა, გულში მიკრავს მაგრად,

ცალი ფეხი მიდგას სამარეში“.

ეს ლექსი დიდი სიზუსტითა და დამაჯერებლობით გადმოგვცემს პოეტის გულისთქმას. პოეტის თითოეული სიტყვა მისტიკური ხილვის შედეგიცაა და მომავლის განჭვრეტის უნარის მატარებელი. მგოსნის ნერვებს ათრთოლებს ზღვაში ჩაძირული დიოსკურიის ტრაგედია და მიტოვებული, უკაცოდ დარჩენილი სახლების სევდა...

„რარიგ იავარქმნეს და შებილწეს მოსისხლე მტრებმა ღვთისადმი სასოებით აღვლენილი ლოცვა-სავით სპეტაკი გაგრა და სოხუმი! რამდენი ქართველი ლამაზი ჭაბუკის წმიდათაწმიდა სისხლი დაიღვარა იქ“ და თითქოს პოეტს დღეს ეთქვას ეს სტრიქონები:

*

„დღეს ეს გალობა, მცირე თუ დიდი,

მიიღე ჩემგან,

მსხვერპლშეწირვად, მამულო —

ღმერთო“.

პოეტური აზრის პატრიოტულ მასშტაბებში კონ-

ცენტრირებით ვაჟა ეგრისელის პოეზიაში ჭეშმარიტად ეროვნული ფენომენი აღიქმება. აი, როგორ ხედავს პოეტი გაგრის დაცემას:

*

„გველეშაპი ცეცხლს აფრქვევდა,
ამირანმა შესძლო შებმა,
მაგრამ როცა გადაყლაპა დევმა
გაგრა,
ერთმანეთს კვლავ გადახედეს ქართლის მთებმა
და ზღვაც შავად აიჯაგრა“.

ვაჟა ეგრისელის პოეზიაში დიდი და მწარე ტკივილია დანჩეული აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს დაკარგვით. აი 1993 წელს დაწერილი სტრიქონები:

*

„დაჩხავიან ყვავ-ყორნები
და რამდენჯერ
ბარს დაჰკრავენ,
ეკუმშება მიწას გული.
საქართველოს ერთად უდგას:
კრწანისი და წიწამური“.

მაინც იმედით სულდგმულობს მგოსანი, რამეთუ საქართველო ცოცხლობს. „იგი ვეფხია დაჭრილი, მაგრამ მომაკვდავს არა ჰგავს“. „მტერს და მოშურნეს შეაყარა თვალში ნაცარი... პატარააო! იყოს, რაც არი!“

ვაჟა ეგრისელის ლექსის ყოველი ბჭკარი ემსახურება კაცობრიობის უკეთესი მერმისისათვის ბრძოლის წმიდათაწმიდა მიზანს. პოეტის მთელი შემოქმედება მიმართულია სამშობლოს, ხალხის ბედნიერებისაკენ. პოეტის რწმენით მამული ჩვენი უკვდავია. იგი მუდამ იბრწყინვალებს, თუმცა:

*

„...საუკუნეთა მღვრიე ჯარი
მოდგა და მოდგა,
მაგრამ ვერა გზით
ვერ აღგავა
მიწის პირიდან,
ჩემი ამაყი
ჯიქთა ჯიში
და ჩემი მოდგმა“.

ციალა მუსხია

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, აფხაზეთის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი.

*ნაწყვეტი წიგნიდან – სასწაული და ფანტაზია
(ფიქრები ვაჟა ეგრისელის პოეზიაზე)*

გაგრძელება შემდეგ ტომში

ჩემი ბავშვობა

წარსულის ციდან მოგონება წვეთავს და
წვეთავს:

ორმოცდასამი...
ომი...

შიში...

გფიცულობთ ამის მზეს...

ერთი პერანგი...

და იმასაც ცეცხლზე აშრობენ..

მეგრულ კერასთან ზის შიშველი ჩემი

ბავშვობა

და მოწყენილი,

დარდიანი თვალებით მიმზერს.

1959

განთიადები

მოთვარის შუქზე, ბნელის ბუხუნით
მოდინ მთები –
უფსკურლებით

პირდაღებულნი,
(მხრებზე აყრიათ ფაფარივით ნისლის
ბულული)

და არაგვს მძიმე ტორებს ადებენ...
ღამის მიღმა კი –
ვარსკვლავებით გადახურული –
სახლობენ ჩემი განთიადები.

1973

* * *

ვითარც ხსოვნა და არდავიწყება –
ლაუვარდოვანი ნაკვლევი
მისდევს გლისერებს

არაგვებად და მგვრგვინავ თერგებად...
და... ფსკერზე მშვიდად ვინც განისვენებს,
ზღვა ზვირთებს ხშირად ცად აღმართავს

იმათ

ძეგლებად.

1966

* * *

ვიდექ გემბანზე და ვუყურებდი:
ერთურთს ახრჩობდა ზღვა და
ზღვაური,

ცეცხლის მახვილით
კვლავ ებრძოდა ღრუბლეს
ღრუბელი.

და ვიღაც ქალი
სიყვარულით მკერდაწეული,
მოაჭენებდა ზღვის ნაპირას
ულაყს უბელოს,
ვით ამორძალი,
წარსულიდან გამოქცეული.

1972

* * *

დაბადებიდან სიცოცხლე გვტკივა
და დაბერილი გვაქვს
ლაყუჩები,
ვმღერთ და ვტირით...
ვტირით და ვმღერთ...
რამეთუ მოწყვი,
ტკივილების
გასაყუჩებლად
გველის არყოფნის ქარი და მტვერი.

1973

* * *

დალატი იცის ზღვის
გულ-ღვიძლმა,
მისი სივერაგე
არ არწყულა,
ახლაც მომეგება და მომხვია
ყელზე
ტალღების აპეური.
მერე ქარის ცრემლებით
დამარწყულა,
შფოთვით და ღელვით, –
დამაპურა.

1974

საწყალი მამა

მოულოდნელად სიკვდილს შეება,
წუთისოფელთან ბრძოლით
დაღლილი,
და, აი,
ახლა ბებერი ჟამი
არწევს და არწევს დავიწყების
ცრემლისფერ ჰამაკს,
და მოწყენილი შიგ წევს ბაღლივით,
ჩემი მოხუცი,
საწყალი მამა.

1966

შემოდგომა

წევს შემოდგომა

ქართულ მარანში,
თამადა თურმე იყო კახეთი
და ვერ მოასწრო ალაზანის
ველზე გახედვა,
როს იგრძნო მძლავრი დიონისეს
ხელის შეხება.
და... საქართველოს უზარმაზარ
ცის საწნახელში,
ვარსკვლავები კვლავ შიშველ
ფეხებით
ოჯალეშისფერ ნათელს წურავენ.

1981

წერამწერალი

დავიბადებით...

ქალღღივით თეთრი გვაქვს
შუბლი

და არსთგამრიგე,

ნებას და სურვილს –
ზედ გვაწერს უფლის.

და... სიკვდილამდე იგებს
ვერავენ,

შუბლზე რას გვაწერს –
წერამწერალი.

1973

მწუხრის ლიტანია

ჭკნება ნათელი მარადიული,
როგორც სიცოცხლის თეთრი კანდელი.
და სიჩუმეში ვიდაც იურვის –

 მოსილი უცხო შარავანდელით.
უამი მკაცრია, როგორ გავართოთ,
რომ არ დაგვამხოს ზეცა ქვითკირის.

 მიდის უგზოდ და უმისამართოდ
და ჩვენ მივდევთ და... უკან მივტირით.
მნათობებს რეკავს ღამე გრძნეული...

 და ატეხილი ფიქრთა ისღები
ამ სოფლად წამით შემოქცეული,
ჩვენებრ იმ სოფლად მიინისლება.
ხსოვნით მოცული სადაც გვეგულვის,
ამქვეყნად ტანჯვით შობილთ მშობელი.

 სიბნელის რაშზე ამხედრებული
მიდის. მოგელავს ყოვლისმკურობელი.

1962

* * *

გადავიწყებულ, ცივ და შორეულ
ჰანგზე მნათობთა სალამურების,
მთვარე კითხულობს მიტოვებულ
ტაძრის გუმბათზე
მიწერილ ბილინგვას –
დამურების.

1969

სოფლის დილა

ცის ლურჯ ტაძარში

არ ისმოდა ზარი –

მთიების,

ადარსად ჩანდა მრევლი მნათობთა

და არც ღრუბლები –

მწირი ბერები.

ვეფხვის წიგნს ჰგავდა მთვარივით

გადაშილილს,

ნარინჯის ყდაში –

ზღვით ჩასმული

ჩემი სოფელი.

მზე –

ყრმა იესო იჯდა კალთაში,

ქარლწულს დილას და...

დაგვეურებდა ვით ღვთისმშობელი.

1976

* * *

ცისარტყელების ფერად ბაფთებით
თმამოყვავილე –
წვიმა მიდის სანაპიროზე
და ზღვის ნაკვალევს ცრემლით
დასტირის, –
ქუხილის გზაზე სიარული
რომ დაუბედა,
ხოლო ზღვას ჩუმად,
ქარიშხალი კონტრაბანდით
ამოაქვს დეღვით სავსე უბედან.

1977

ჩემი თბილისის მაღალ კარებთან

წუსს ზედაზენი, – ჯვარზე გაკრული...

ხოლო მახათა

და შავნაბადა

ქართული ცის ქვეშ ღამეს ათევენ

და მოელიან კვლავ მზეშებმულ ცისკრის

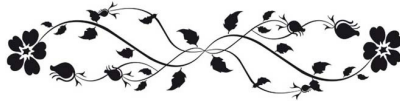
კარეტას,

და... მუხლმოყრილნი დგანან მთები –

გოლიათები

ჩემი თბილისის მაღალ კარებთან.

1974

ბ ა ხ ა ვ ს უ ლ ი

დედა ჩიტვით, ფოთლებს ნიავი

ტოტიდან ტოტზე ფრენას ასწავლის

და დროში ისევ უზრუნველად

დგანან კაკლები

და დამის მიღმა, სიჩუმეში,

სადღაც დასავლით,

გამკრთალი ელვის ნაკადული მიიკლაკნება.

1959

მკათათვე

ქვითქვითებს ყანა
და ლაუვარდში
ღამობს აფრენას,
იცინის ტარო,
ხაშარ-უღვაშ გადაგრეხილი.
მწვანე სიწყნარე სუფევს დაფნების.
და ალბათ მალე,
მთვარის ნამგალს
დილა, გლეხივით,
მზის უზარმაზარ
ქვაზე აღესავს.

1973

მაფშალია

სიშორისა და სიმეუდროვით
გადახურული
განათებულა მთვარის დარბაზი,
ირგელივ სიცოცხლის
ჩაუმქრალი
სხივი ანთია.
დამის ტოტზე ზის მაფშალია
და ცის ნარმაზე
სიმღერით ძაფით ქარგავს განთიადს.

1972

ისევ საღამო

ოდაში სანთელს უკიდებს დედა,
ვით ბაბუაწვერა,
 ნიავეს მოაქვს
 კივილი ჭოტის
და ხოშკაკალა ერეკება სოფლისკენ
 ნახირს.

ცას მოსხეპილი
 სიბნელის ტოტი
სიხუმეს მიაქვს და მიწაზე, ვით დროშას,
 დახრის.

ცაში ირევა ღრუბლების რემა,
მეხი დროდადრო
 გატყორცნის ქამანდს,
აკვირვებს მათი კისერის სისქე.
 კერასთან ვზივარ...
 არა სჩანს მამა...
ცეცხლი თუ ლოცვა მიიწევს ცისკენ.

1965

* * *

მზე – ფანჯარაა,
საიდანაც შორს ვიხედებით
ხოლო წუხილი –
მზის მოშიში დილის ნისლია,
რომელიც კვდება, როცა თენდება.
ვფიქრობ და ვფიქრობ,
დღემდის მაინც ვერ ამიხსნია,
ცას რომ გავხედავ,
რუსთაველი რად მახსენდება?

1973

სიმები

დღეები – სიკვილ-სიცოცხლეს შორის
გაბმული სიმებია,
ჩვენ ამ სიმებზე წუხილსა და სიხარულს
ვუკრავთ.

ყოველ საღამოს
თითო-თითოდ წყდება სიმები, ვით ძაფი
წვიმის.

ჩვენ მაინც ვუკრავთ,
განუწყვეტლივ
ვუკრავთ და ვუკრავთ,
სანამდის ბოლო გაწყდება სიმი.

1970

უფსკრული

უფსკრული წითელ ხახას აჩენს
გველუშაპივით,
იქვე უფსკრულთან –
მთებს ვკიდევარ მე ბილიკივით
და ვსვამ სიმაღლეს წყალივით და...
ვეღარ მოვეშვი...
სიცოცხლის გაღმა,
ულრანიდან ვიღაც მიკივის –
სურს შემიტყუოს მარადიულ
სიმყუდროვეში.

1972

მორჩა, ბათავლა!

ცხოვრებას თვალში შესციცინებდი
და არ იცოდი,
შენი სიცოცხლე
იყო თოკივით გასანასკვავი.
მორჩა...

გათავა...

ზეცას მოსწყდა

ბედის ვარსკვლავი

რომ უდაბური გზა გაგინათოს.

1971

მამის სიკვდილი

სისხამ დილიდან

ჩემს აივანთან,

ტოტიდან ტოტზე დახტოდა და
ავბელითად უსტვენდა ჩიტი.

და...

შუადღისას მივიღე

„ელვა“,

სად ცუდად ყოფნა ეწერა მამის.

და, მე გავფრინდი...

მაგრამ სიკვდილი

ჩაფრენილიყო ჩემზე ადრე,

სიო ერთი წამით.

1965

თხუთმეტი მაისი

შენთან უჩემოდ მოვა მაისი,
მოგიტანს ფიქრთა
ცისფერ ქლამიდებს.
და ყურს მიუგდებს აღონაისებს,
რომლებმაც ერთდროს,
ვით მიჯნური,
შენც არ დაგინდეს.
და... აი,
ახლა, ხსოვნის ფსკერზე ზიხარ,
იგონებ,
აწ გარდასული სიყვარულის
ქორონიკონებს.

1963

მთიბველები

„მთიბლურს“ კვლავ აგუგუნებენ
არაგვებად და
თერგებად...
და ვით წარმართნი,
თიბათვეს,
ზვინებს უდგამენ ძეგლებად.

1972

* * *

ღამეები კვლავ ქრიან ყორნებად
და ჰა,

საცაა ჩამომექცევა
ცის და სინათლის შორი კედლები.
„ვზი ბნელსა შინა“,
ცისიერო,

უსმელ-უჭმელი,
თუ რამ შეგცოდე,
პატიებას
შენ გევედრები,
ცოდვით ნაშობი,
მთარული ცოდვის ჭურჭელი.

1977

ბვირილა

ზეცა მიხმობს...

მეძახიან მე სამშობლოს გზები,

წელში მოხრილ ცისარტყელას

ვბლუჯავ როგორც გორდას,

რადგან მტკივა ნანგრევები –

იყალთოს და გრემის.

თეთრ-კოპლება ჩითის კაბით

რომ შემოგხვდა გორთან,

ის გვირილა –

ღიმილია ჩემი.

1974

* * *

მომწყინდა ღამე...

და სივერაგე კაცის თუ ღმერთის,
ზღვისა და ხმელის.

მიწა ქალამნად მიმაჩნია და

მთვარე – ქუდად.

რაც იყოს, იყოს,

თავზე უნდა ავიღო ხელი,
ერთ მშვენიერ დღეს,
საკუთარ თავს გავექცე უნდა.

1990

* * *

ჩემმა პირველმა სიყვარულმა –
ზღვამ მიღალატა,
ვნახე, გრიგალებს ვნებიანი ქვეშ
როგორ ეწვა,
და ახლა დაღლილს,
დაუკრეფავს ხელები გულზე.
ხოლო უფალი ცის სარკეში
თავისთავს უმზერს,
შიშველ ფეხებით ზელს თიხას და
ჩემს სახეს ძერწავს.

1987

ფიქრები

ბრძოლით დაღლილი,
მარადიულ ტანჯვის ბუდეში –
წევს დედამიწა ფიქრით ნაშობი,
თუმც მზე და მთვარე
ცრემლს უწმენდს
და უნათებს სახეს.
სიცოცხლე შიათ და მიწაზე დათარეშობენ
და ჩემი ყოფნა –
ძუ მგლებივით
ფიქრებმა დახრეს.

1972

* * *

მნათობთა შუა – კერასთან
მთვარე მარტო ზის
ბეჩავი.
მწიფე ცას მეტეორები
ბროწეულივით ხლეჩავენ.
სადღაც ცეცხლის და
სინათლის ხმა ისმის,
აღბათ,
მზე არი,
რომ მიჰყავს აღმოსავლეთით
ღამე –
ზათქით და ზრიალით.

1969

* * *

მარგალიტების ღამაზ მძივებად,
შენი ცრემლები მაცვივა,
თუ ქართლის ცის ნამი?
შორს,
ურემივით,
მოგონების ჭრიალებს კარი.
მთვარე კი არა,
დედა,
შენი ნათელი არი,
ბნელს რომ მიცისკრებს
ამ უღრან ღამით.

1979

დედაო მიწავ!

შენ ეჭვიანობ –

ცაში ბევრს რომ დავეხეტები,
დედაო მიწავ,

ჩემი ფიქრის დიდო ზეკარო,

და როცა ღამით ვარსკვლავები

დაიწყებს თოვას,

შენ გეშინია –

ცაში ჩუმად არ გაგეპარო,

არა, მშობელო, მიმწუხრისას

კვლავ შენთან მოვალ...

1963

* * *

ჩემი გალობა –

ზესთა დასს ვერ შევუხმიანე,
დაშვრა ამოდ

ჩემი სანათი.

აწ ყველაფერი არის გვიანი –

ამოება მინანაკებს სულთათანათი.

ხელში მიჭირავს ღამის სათავე

და დრო რადგან ვერ მოვისადავე,
დაჭერილი მაქვს –

მე თადარიგი,

ვარ შეგდებული

ბედის სასწორზე,

ველი განაჩენს

არსთა გამრიგის.

1969

* * *

ქაფისგან შემქმნა და ქაფითვე
ვეტყვო,
არ დავუდეგ ზღვარს.
როცა ის დუმს,
ვღელავ და ფარულად ვებრფი
მის
უდიდებულესობას –
ზღვას.

1977

* * *

ტალღების ყეფა
და ზვირთების
ისმის ბლავილი...
მთვარის სვეტისგან გამოკვეთილი
ცა
ხმაურისგან დედამიწას ვეღარ
იფარავს.
ო, ქარიშხალო! –
მწყემსო კეთილო,
სად ერკები ზღვას და
ზღვის ფარას?!

1978

* * *

მყინვარწვერი რომ ხელთუპყრიათ
ვითა სანთელი
და ლოცულობენ მუხლმყრილები,
ეს მთები არა,
ჩვენი დიდი წინაპრებია.
და სულო ჩემო,
ნუ გაოცდები,
რომ წინაპართა ცრემლებია – ზღვები
მღელვარე
და ვარსკვლავები არის ლოცვები.

1974

ბასილი საბაწმინდელი

ცა ჩამოსტირის ღამის ტრამალებს,
საკურთხეველი –

უცოდველთა ცოდვამ
დაღალა.

აღარ ხმიანობს ჩემი ჩანგი,
ჩემი ჩაღანა,
როს დედამიწას სიხარულად
ცამდი ავწევდით.

ცოდვა განიხვნე, ბჭეო სულისაგ,
აჰა,

მოსულა უამი განწმენდის!

1979

* * *

ჩემი ფიქრების თავშესაფარი
მეხმა გაბზარა –
გამჭვირვალე
ცის თეთრი მინა.
ოცნების აფრას წარსულში მე მაინც
გავშლი,
რადგან ბავშვობის დღეებს
ჩემში, ო, ისე სძინავთ,
როგორც მომავალ გრიგალებს – ზღვაში.

1972

* * *

ძაღლების ყეფა ესხა საღამოს,
საკვამურიდან ამოსული
კვამლის ბულული
ცისკენ იღტვოდა და სიმაღლე
ზეცას სტკიოდა.
მინდორი იწვა სოფლის ახლოს
ტყით დაბურული
და ყაჩაღივით
ტყე-ტყე ღელე შორს მიდიოდა...

1967

ღღეპი

მიმზერენ ჩუმად და დაჟინებით,
თვალებში უდგათ
სისარული –
მზეებზე დიდი.

და ყურს უგდებენ –
ყელმოღერილ სიტყვებს თუ ბგერებს.
მიმასოვრებენ...
და მიდიან
ღღეპი მშვიდად,
რომ გამიხსენონ ათას წლის მერე.

1979

* * *

ზღვა ყალყზე იდგა ფაფარაშლილი
და ცას სათოფედ
არ იკარებდა,
ვითარცა ადრე, დიდი ხნის წინათ.
გამთენიისას,
ქარებმა მთებს
თოთო ბავშვივით,
დამით დარაზულ მაღალ კარებთან
დრუბლების ჩვრებში შეხვეული
მიუგდეს წვიმა.

1972

ყულევი

წარსულის ცრემლში აფრიანი
ირწევა გემი,
რომელსაც მიჰყავს
ქალ-ვაუები ყალმით ნახატი,
ძღვნად რომ მიართვას
სტამბოლში სულთანს.

ცა –
კოლხი დედა
თმას იწეწს და პირს იხოკს
ელვით,
ზღვა გულში მუშტებს იბრაგუნებს
და ეკერის სუნთქვა.

1978

* * *

ცივია ახლა ეს მოგონება,
უფრო ცივია სინანულის
გზა უპირქუბო
და ეს წუხილი შენ მომანიჭე.
გახსოვს?

როდესაც უნდა შეეღო
შენი კეთილი გულის კარიბჭე,
და სწორედ მაშინ,
სიყვარულს რომ ფეხი დაუსხლტა!!!

1967

ყინწვისში

დაგენათის სახე თამარის,
გვიფარავს ფრთა

ანგელოზის,

მიტომაც გამოვამტვრიეთ

რვა საუკუნის

კედელი,

– გვხრავს უამი რკინის მკვნეტელი

და ჩვენ სიცოცხლეს დავეძებთ:

წუხს ანტონ გლონისთავიძე

და ზაზა ფანასკერტელი.

1968

ქეწნა

ველარ იძინებს მწვანე ნაპირი,
რადგან ლერწამი,
ძმის დაკარგვას სივრცეს შესწივის,
ღამის ძელზე კი ჩქამი გააქვს
 მოვარის შალაშინს,
ქეწნა დედაა –
 შვილდამხრჩვალი,
 თმაგაწეწილი,
წყალს რომ ჩასცქერის პარას ჭალაში.

1959

* * *

შენს სიახლოვეს ყვავილობს გული,
ნუ მიწყენ, ფიქრი რომ ვერ დავფარე.
ყაჭის ძაფივით ნუ გამიწყვეტ
უეცრად იმედს.
თუ მომცემ ნებას, სიკვდილამდე სულს
შევაფარებ
შენი ღამაში თვალების მღვიმეს.

1971

ჭაბუკები

(მინაწერი წიგნზე: „ჭაბუკები დარჩნენ მარად“).

პოეტები კვლავ უსტვენენ ქორებს,
ფიქრში დგანან,

 ავდარში თუ დარში
და აკლდებათ დღე...

 წუთი და წამი...

მათ იდარდონ,

 მათ იკითხონ, თორემ
თქვენ კი მარად ჭაბუკები დარჩით,
არას გაკლებთ,
თქვენ არ გერჩით ჟამი.

1972

სქვია

დიდი წვიმების შემდეგ იწყება
 ნაკადულების დიდი მარულა.
 და ჩემი სოფლის დიდგულა სქვიას
 ნაქურდალივით, ტყეში, მალულად,
 სადღაც წისქვილში ყურმოკრული ამბავი
 მიაქვს.

1959

* * *

ბოხოლასავით მიბმულია
ნავი სანაოს,
ნავს ეფარება და ქურდულად
ვიღაც ბანაობს,
მდინარეს კოცნის ცა საღამური,
უცებ იელვებს...
ელვად შენი სიშიშველე ვცანი
და სიხარულის
განიხვნენ ცანი.

1968

მწუხრის სიმღერა

ჭრიჭინობლები გარმონივით წელავენ ღამეს
და დამღერიან
მწუხრის სიმღერას
და გაბზარული სიხარულის ხმები
მრთელდება.
იზლაავნის ღამე...

ღამე არა,

ჰაუ! წელია.

მოვდივარ შენთან, აღარა და... აღარ
თენდება,

ჭრიჭინობლებს
ღამე როგორ გაუწელიათ.

1970

ჩემი მხარე

სულ სხვანარი ისმის გალობა,
ფიქრი თუ კვირტი,

მზისებრ ჰყვავის

სულ სხვა ენაზე.

სხვა ზღვა რომ დელავს,

ქარიც სხვა ქრის,

ეს მიხარია.

სულ სხვანაირი ხმა მოისმის –

დროის გელაზის...

მცირეა,

მაგრამ ჩემი მხარე

სულ სხვა მხარეა.

1968

* * *

მზეს დასავლეთით მიაციავებს

ადიდებული ჟამის

მდინარე.

კართან მომდგარ ბნელს

ქედს აღარ უხრის

ნათელი – მჭკნარი და დაწრეტილი.

მაგრამ უეცრად დაუსვა მწუხრმა

ცას

ვარსკვლავების მრავალწერტილი.

1963

* * *

შედამებისას –

ჯაჭვის ზრიალით,
გადამიქროლებს უშორესი
ხატება

უფლის.

მომეახლება ბინდად –

ლოცვის მტვერი
და ქარი.
სიხუმის ცისფერ კიბეებით ცად ავა
მწუხრი
და ვარსკვლავების ჩამოჰკრავს
ქნარებს.

1975

მამულო

შურის და მტრობის გედგა უღელი,
სისხლში იდექ და
წელში წყდებოდი,
არრას გვშველოდა ლოცვა ბერთა
და დიაკვანთა,
მაგრამ... მამულო!

შენ იწყებოდა –
ყველა ქართველი ბავშვის აკვანთან.

1971

წიქარა

დედის მკერდზე თვლემს ჩემი ბავშვობა,
ოსრავს ბუხარი...

თოვლი ბღავის ზამთრის
ბავაზე,

ჭრიალებს ოდა, – ქარმა იქარა
ზღაპარში მიჰქრის და ღამეებს
გზად მიიცოხნის
ქედგადრეკილი ჩემი წიქარა.

1969

* * *

ზღვა ხელში როგორ შემომეცრიდა,
ქარის ხმა გულში
როგორ მესობა,
როგორ ჭრიალებს მზეშებმული აღსავლის
კარი,
ამღვრეულია ცა, როგორც მტკვარი.
შუალამისას ქარიშხალმა
ჩაძირა მთვარე,
დეღვამ ნაპირზე გამორიყა გამოენიისას.

1967

ოპტიმისტური შეგონება

ცა თუ არ შემომადამდა,

თუ წლების რემა

ვთვალე...

ყოფნის ნახევარ გზაზე

თუ არ დავეცი მე.

არ ჩავა ჩემი მთვარე,

„და აღმოსდება მზე“.

1968

* * *

ბრძოლა მომელის უსასტიკესი
და დარჩენილი
ჩემი დღეები
მზეს და სიხარულს, ვით იარაღს
კვლავ აისხამენ, –
როგორც მცხეთა და როგორც სარკინე.
რადგანაც ვიცი,
ბედი მრისხანე,
ვითარც იაკობს,
თვით უფალთან რომ შემარკინებს.

1972

* * *

ისტორიებში თარიღების

ისმის გოდება

და ომის სასწორს

აქანავებს ბედი –

მისნური,

უამთაბაძარში

საქართველოს

კვნესის წარსული,

ასჯერ ნახმლევი და დაისრული, –

სახელ-სამოხელ

შემოდარცვული.

1970

* * *

ელამი თვალთ უმზერს ბათურა
მჭადს,
დედაჩემის ხელით
მოხელილს;
სავსე ტაბაკთან ზის საწყისი
ჩემი სიცოცხლის.
მეგრულ ფაცხაში შუა კერა წევს,
როგორც მოზვერი
და ცეცხლის ყბებით შეშას იცხონის...

1968

* * *

სინათლეს თესავს ცივ სიბნელეში
ბეცი ზარნაშო –
ღამესა და ბნელს გამკივარი...
და შორით ვხედავ:

თავგამეტებით
მშობელმა მიწამ
ცას შუბივით სტყორცნა მყინვარი
და თეთრი მკერდი დაუწინწკლა
სისხლის წვეთებით.

1970

ზიქრიანი ღამე

ისევ თვლემს ღამე

მოგონების პატარა ტოტზე,

აყეფდა ფიქრი ნაგაზივით...

და ხმა გაკმინდა.

მერე ოთახში

ცისკარი თუ მამლის ყივილი

ფრთების ტყლაშუნით შემოფრინდა

ღია სარკმლიდან.

1971

* * *

ნომბრის ქარი, ოქრორეულ
სანაპიროზე
მიათამაშებს მზეს, ვითარც ხვითოს,
ზღვა მკერდზე ზვირთთა მჯიდებს
ირტყამს...
და ნერვიულობს
მხურავლ ქვიშაზე დარჩენილ
სითბოს.

1972

მთვარე

სეირნობს მთვარე,

თან ჩემს მამულს

ათვალიერებს

და მნათა გუნდი ახლავს,

ვითარც ქეიბურები...

შედგება წამით...

მტრით თუ უამით

რბეულ ციხესთან,

გარდახდილ ომთა

მწარე კვამლით შეიბურება

და შუბლშეკრული ჩამოიხედავს.

1972

* * *

დიან დღეები ოქრორეული...
 ძველი სიმაღლე,
 სიმტკიცე და
 ძველი იერი,
კვლავ დაიბრუნა სისხლის ფასად
ჩემმა გვარ-ტომმა,
და... მე მადარდებს,
 უამმა ცბიერმა,
ეს საუკუნე –
 ხელში როგორ შემომატოვა.

1970

* * *

ვიდექ შენს საკურთხეველთან,
ლოცვა-კურთხევა
შემეძლო ვიდრე,
და შენ თუ არა,
ჩემს ფესვს ღმერთიც ვე ამოთხრილა,
რადგან მე ვიყავ.
ქართლის მიწის
პირვლი მკეიდრი
და ფეხს არასდროს მოვიცვლიდი
ამ სამოთხიდან.

1979

გადახნულია ღამე შუამდე

გადახნულია ღამე შუამდე

და ვაყურადებ დროისა

და ცისკრის დინებას.

და სიყვარული, წასული და სიზმარეული,
ელის ჩემს ძახილს...

ელის სიბბოს..

ელის აღერსსაც...

მეც ვეფერები,

დარდის ქოხში როცა შევუვლი,
როცა ღამეებს მოგონების ქვაზე ავლესავ.

1972

იყავი მშვიდად

ზის მოგონება –

სიჭაბუკის

ცისფერ ნაპირთან

და ჩვენს ბავშვობას,

ქართ დაშლდ

ქოხორს უვარცხნის.

სინამდვილე კი მიუჭყვება წლების იარუსს.

იყავი მშვიდად,

თუა ღმერთი,

შენთან მოსვლამდე.

მან ჩემთან უნდა გამოიაროს,

იყავი მშვიდად...

* * *

ზვირთთა ჯალაგი მოიწევა
შურისძიებად,
არა სურს, ჩვევას რომ უღალატოს
და ზე ამოდის მუქართა და...
სტოვებს კალაპოტს.
მიწას კი მშვიდად
უწევია გულზე
მთების ვეება მჯიღები და...
ზღვას რისხვით უმზერს.

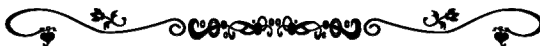
1969

ნაკადული

მზე მიიდრიკა სერზე დასაველის,
სალამოს მხრებზე აფენია
თმები
გიშერი
და ფირალივით ტყიდან გამოდის.
ნაკადული კი, როგორც ნიმფა
ან ტყის ასული.
ფოთლებით დამფრთხალ სიჩუმეში
ტიტველ-შიშველი
წევს ყვავილებით თვალგანაზული.

1967

მყინვარი

მშობელი მიწის მიტოვებისთვის,
მარადიულ და უსპეტაკეს
თოვლს გამყივარი, –
სადაც სიცივის
ღურჯი კიდეა,
იქ მარტოდმარტო ულამაზეს
ცის სამრეკლოზე,
ვით დამნაშავე, თეთრი მყინვარი,
ყინვის თოკებით ისევ ჰკიდია.

1963

ღამარია

ზოგის სიცოცხლე უიღბლო მთამსვლეელია,
და ზოგის –
მქუხარე თერგია.

სვანეთში,
ტაროსზე ღრუბლები
რამ არია?..

ეჭვი, – მიხეილ!

მიხეილ ხერგიან, –
ასი წლით დამაბერე, ღამარია.

1973

* * *

მოსადამოვდა...

ოქროს ნაყოფს ცა კვლავ დაისხამს,
აანთებს ჭაღა ათიათას ლერწმის

კვლავტარს.

და კვლავ აავსებს ჩემი ყოფის

მაღალ ბარძიშებს

მშობლიური ცის კამკამა ნამი,

მაგრამ უეცრად

უმსუბუქეს ფიქრს დაამძიმებს

ცის მოწყვეტილი მნათობის ჩქამი.

1969

შენ დამეკარგე

შენ დამეკარგე წუთისოფლის ციცქნა
ბილიკზე,
და აი, ახლა,
ცალუღელა ირმის ყვირილზე –
გაზაფხულს ჩემობს
შროშანი ორი,
და... მთელი დამე დაგეძებ, ჩემო,
ვარსკვლავთა შორის...

1965

ნეტარ არიან მორწმუნენი

– ცაში გვეგულვი,
ნურც მოგვშლიდეს შენი წყალობა, –
ისმის ჩურჩული...
მორწმუნეთა თან სდევს ვედრება:
ძმა ძმას ნუ მოჰკლავს,
გადმოგვხედუ,
ზოგჯერ, უფალო!
და... ღამეები მოუყვება
მთვარის ხეივანს...
მიწაზე ისევ,
ძმა ძმის სისხლს ღერის
ტყუილუბრალოდ,
ხოლო უფალი ცის კარავში ზის არხეინად.

1985

* * *

პროვინციიდან მირბიან გზები,

სამოსით ძველით

და დაკემსილით.

ქუჩებს ვით არვეს,

ხოლო პროსპექტს,

როგორც ერკემაღს,

დედაქალაქი კეთილ მწყემსივით

მოედნებისკენ მიერეკება.

1972

* * *

მიწის ხელებით მძერწა უფალმა,

მაგრამ ცაზე კი,

ფიქრი მაინც ვერ მოვიშორე –
სადაც სიყვარულს ცეცხლის დისკოდ ისევ
კიდებს მზე.

ერთი ვარსკვლავი უსაშველოდ

წუხს ცის კიდებზე.

თავს მიკრავს: – მოდი!

და აწვალებს ჩემი სიშორე.

1963

* * *

კისრისტეხით ჩამორბოდა მთიდან ბილიკი,
წვიმდა,

წვეთავდა მზე და სიმწვანე –
ვაჟას ღვიიდან,

ვაჟას დეკიდან
არაგვი იწვა მთის აკვანში როგორც ენება.
და ცისარტყელა ცაზე ეკიდა
შვიდფრად გადაჭრილი ვენებით.

1974

ბეთქოვენი

ზეცა მოდრიკა

ცისარტყელას ფერადი
ქნართ;

შორს მავალ ჰანგებს

გაატანა

მზითევად სმენა,

რომ არ გაეგო წუტისოფლის

აურზაური;

მერე მუსიკას არ ისმენდა,

ხედავდა თვალით.

1965

მთაწმინდა

როგორც ბუღბული

ან როგორც მტრედი,

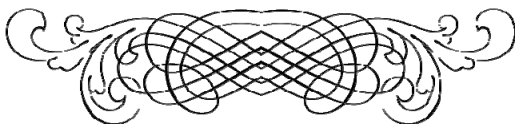
როგორც სიცოცხლის

უკვდავი აზრი –

მთაწმინდა თბილისს

გაშლილ მხარზე ამაყად აზის.

1967

იონე მიწხი

სოფელი ესე

არის ამაო,

სიცოცხლე მსურდა, მაგრამ ჟამმა აღარ
მაცხოვრა

თვითონ სიკვდილთან დღენიადგ მქონდა
ღუელი.

რადგან ვერ მიხსენ მარხვა-ლოცვით,
დიდო მაცხოვარ,

შენ –

„ქრისტე, ღმერთო, შეიწყალე
სული ჩუენნი“.

1974

მწუხრის იდილია

გრიგალი?

– არა!

წუთისოფლის ქრიან ქარები...

იჩქარი?

– არა!

მე არსად არ მიმეჩქარება.

მაშ?

– ქალბატონი დრო მაჩქარებს.

1983

* * *

ზღვიდან თვალსმიერავს ერთი მნათობი,
მე რომ სიცოცხლის

ბედად დავსახე.

კვლავ შევცივინებ –

ჩემი ქართლის –

ცას მოოქროვილს:

თვალ-მარგალიტით აღსავსეა ღამის

სასახლე

და... ადევს მთვარის დიდ ბოქლომი.

1966

* * *

ცაში იშვა და...

ცეცხლი ისევ მიიწევს

ცისკენ

კვამლის შავი და მსუბუქი ფრთებით,
მიწაზე ტოვებს ოქროსფერ გვირგვინს
და გზად იგრილებს შუბლსა და
კეფას.

დღის ბილიკზე კი,

ადამის ძის სიცოცხლე

მირბის,

უკან სდევნენ და...

ღამეების მოისმის ყეფა.

ტირენტი ბრანელი

ვარ პოეზიის კლდეს მიჯაჭვული,
თავზე დამბრუნავს ღრუბელი და
 ცრემლთა ქარ-წვიმა.

ჩემთვის, უფალო,
 არც ძილია და არც ღვიძილი.

ავწყვებ...

ვერ ავწყვებ...

სულს მიკორტნის ეჭვის არწივი,

მაგრამ,

ის ღამით მიმრთელდება ისევ –
 ღვიძლივით.

1971

* * *

ღამეების თეთრ ძვლებს ვხრავდი,
გზა მოჩანდა –

უვალი და ღორღიანი.

შენ რომ გესმა მძვინვარ ხვადის
ხმა.

ის მე ვარ, ჩაგიარა კვლავ ღრიალით.
მნატობების ოჯახები დავიარე,
გვსვამ, სიმაღლე! –

ზღვის მოწვდილო.

მთვარე, არა!

მთვარე ჩემი დაი არი,
მზეზე უნდა ვიქორწილო.

1972

* * *

ცბიერი ჟამის ძველ სომაღლზე
ვზივარ მეფურად,
ჟამი-ჟამ მიხმობს
ქარიშხალი
და გარინდება:
ჩემი დღეები ტკაცუნებენ,
ვით იალქნები...
ერთ კარგ სტრიქონზე
ამქვეყნიურ
ავლადიდებას
მე დავთმობ ხელის ერთი აქნევით.

1970

ღრუბლები

აჯანყდებიან...

იქუსებენ და იგრგვინებენ
უტყვი მოწმეები ზეციურ ნგრევათა,
მერე მოდიან
თეთრი გვირგვინებით
და გაცხელებულ შუბლებს
იგრილებენ
სიჩუმეში მდგარ მყინვარწვერის
ცივ შადრევანთან.

1979

* * *

მზე გამობრძანდა ღამის კარვიდან
და ცისკიდზე
შიშნაკრავი მნათი მიცოცავს...
ვდგავარ არაგვთან,
თქვენ არ სჩანხართ,
ეჰ, არაგველნო!
და გიყიჟინებთ, მსურს იცოდეთ,
ჩემი სიცოცხლე –
თქვენებრ –
ამ მთებში უნდა ვაგველო!

1972

* * *

მეხის ძახილზე

ჩამოირღვა ცის კიდეები
და ელვა შიშით სადღაც გაფრინდა,
გადიხარხარეს ღამე
ღრუბლებმა...

და აი, ახლა,

ზღვა – მომდგარი ღელვის

ნაპირთან –

ქარიშხლის ენით მესაუბრება.

1971

* * *

მზე დაიბურებს ღამის ბუდეში,
ჩეკავს ვარსკვლავებს
და დილამდე აზის კრუხივით.
ნათდება ზეცა –
ფიქრების მღვიმე.
და ეპარება შიში და მწუხრი –
ლოდინით დაღლილ მოლოდინის
ვარდისფერ იმედს.

მეც გავიგონე

განთიადის ხმა

მეც გავიგონე

აქ, ჩემს არაგვთან,

იქ, შორს ნილოსზე.

და დავდექ ღამის უდაბნოში, ვით

მედავითნე,

ბრძოლით დაღლილმა ჩუმად ვილოცე

და შენი რწმენა სანთლად ავინთე.

* * *

შეხედეთ ჯვარზე გაკრულ იესოს,
აი, ესაა კაცის ცხოვრება.

ისე,

შორიდან რიალებენ სულ სხვა

ფერები,

რომლებიც ვეღარ შეაკავა ღამის ჯებირმა.

ვიცი,

სიკვდილი უსაშველოდ მომეფერება,

რადგან სიცოცხლემ,

ერთხელაც არ გამანებივრა.

1984

მშვიდი დღეები

ბებერი ჟამის ბუნაგიდან

ფაფარაშლილი

გვიღრენს არყოფნა

მკაცრი და ფლიდი

და ნათლად ვხედავთ, სიცოცხლის გზაზე

ჩვენს შესახვედრად

ხმაურით დიდით,

მოდის დღეები სრულიად მშვიდი.

1981

ქარი და ფოთლები

ჩამოქურუხდა ცის სიმყუდროვე,

დრუბელს გაუწყდა ძაფი

მოთმენის

და სიერცეს მეხი სტყორცნა

ტიალი.

ქარმაც კუთხეში

მოიმწყვდია რემა ფოთლების,
თითისტარივით მერე უცებ დაატრიალა.

1968

* * *

შენ გენაცვალე, დიდო სიცოცხლე,
გულში რო გვიკრავ
ღვიძლ დედასავით,
თუმცა გზადგება მწუხარების გვჩხველეტავს
ეკალი
და დღე და ღამით სადღაც დასავლით,
მოგვარბენინებს აქ – არყოფნის ქარი
ხელმკლავით.

1981

* * *

ეაღერსება ჩემი მზერა

კოლხურ სანახებს:

თივა ბოხოსად ახურავს ფიწალს,

მოგვდევს სალხინო

და ხელს გვიქნევს შორით

კიწია...

ზღვა სიცხისაგან გათანგული

ნაპირთან იწვა,

ჩემს დანახვაზე შეკრთა,

ფეხზე წამოიწია;

1961

* * *

მე უნდა მოგკვდე...

წვეთი იმედი

ადარ არსებობს აქ გადარჩენის.

სანამდე ვცოცხლობ,

ჰე, მამულო,

მამყოფე ახლო

შენს კეთილ გულთან,

რადგან, ჩემო,

დღიდან გაჩენის,

შენ ჩემში სახლობ.

1964

იჲო, რაც არის!

ველარ აღგავეს მიწის პირიდან,
ცეცხლში ისროდნენ...
ბნელში ნისლავენენ
ზაფხულ და ზამთარ,
დღისით და ღამით...
მტერს და მოშურნეს შეაყარა თვალში
ნაცარი...
პატარაო! იჲო, რაც არი!
აწ და მარადის,
უკუნითი უკუნისამდე...
ამინ!

1966

მზის ეკლესია

გადმოგვცქერის ცა –

ვარსკვლავებით

დასახლებული

და განთიადზე აღმოსავლეთით

რეკავს სინათლეს

მეწამული მზის

ეკლესია.

ჩვენ ამოვდივართ ფესვებიდან

ჩვენი წინაპრის,

რადგან მიწაში წინაპრები უხვად თესია.

1972

შეგონება

დათრობით მხოლოდ სიყვარულმა
უნდა დაგვათროს,
შემოვატაროთ დედამიწას
თვალი ფხიზელი;
ვიყოთ ფხიზელები, –
სანამ ღამაში სიცოცხლიდან
დაუკითხავად,
ღამაზ სიკვდილში გადავიზრდებით...

1984

იგელი

ქვეყნად ყოველთა დაცამლეწველი –
დამისაკუთრებს

სიმყუდროვე და
სიმარტოვე.

ცოლი დამტოვებს...

შვილიც დამტოვებს...

ცა –

მშობლიური,

არასოდეს არ მიმატოვებს.

1972

* * *

თუმც თვალებიდან მოედინება
ფიქრთა ქარისგან ამღვრეული
დარდის მდინარე,
მაგრამ ისეთი,
ო, ისეთი, მე რომ მომწონდა:
თავაწეული,
პირმომღიძარე,
ზიხარ პირველი სიყვარულის მაღალ
კოცონთან.

1961

* * *

მხის გული მომცა
და მხის ფილტვები,
დამის გამპობი ძალა საყვირთა,
ცისარტყელების შვიდფერ თასით სივრცეს
დავლევდი.
მზე მიმწუხრისას
დასავლეთით ზღვაში ჩაყვინთავს,
განთიადისას –
თავს ამოჰყოფს აღმოსავლეთით.

1959

უთუოდ მოვლენ

პატარა ბიჭმა

ჩიტს სიკვდილი სტყორცნა შურდულით,

მოგონებები დაედევნენ

დამფრთხალ ბელურებს...

მაგრამ მთიდან როს ჩამოვა თოვლი,

გამოჰყვებიან

მის ნაფეხურებს

ჩემი ბავშვობის დღეები და...

უთუოდ მოვლენ!

1957

მთაში

შიმშილს და ზამთარს ყმუიან მგლები, –
შუადამისას გადაჩეხეს
უფსკრულში მთვარე
და ფაშატვიით ძვლიანად დახრეს.
და... თვლემენ მთები ნაომარნი
და ნაავდრალნი,
თვლემენ მწყემსებიც.
და კარავში შიში კვლავ ლიზლობს.
სძინავს კერიას,
მაგრამ დადარი
ნაცარში ფრთხილად გახვეულა და ისევ
ფხიზლობს.

1963

ჯვარი

მიმინოსავით ცერზე უზის ჯვარი ზედაზენს
და ჯვარი მღერის
გარდასულ ჟამს, უბრალოდ მღერის,
და მაღლა იწევს
სიცოცხლის ფასი.
რვა საუკუნე, როგორც რვა მწვერი,
წელზე ჰკიდია
ცისარტყელას შვიდფერი თასმით.

1969

* * *

ღრუბელი არა,

უხმობს ნეფტუნი,

სიცოცხლეს მისას ღმერთი წარმართავს

იდუმალების სხივით მოცული.

უმაღლეს ზვირთებს ცას შეუდგამს

კარიატიდებად.

მერე ზღვა,

უცებ, როგორც წარმართი

ნაპირთა მუხლზე დაეცემა და ატირდება.

1968

* * *

მიხმობს,

მეძახის ჩემი კოლხეთი,
ფაზისს და პონტოს –
სიყვარულის ადევს არილი
და ურთის მთაზე,
მზე კი არა,

თითქოს ნაღმი ძევს.
ზღვას სიჩუმეში სძინავს მკვდარივით,
ქარი კი წამით არ ასვენებს,
ანჯღრევს,
აღვიძებს,

1969

* * *

ჰე, ქარიშხალო, ჩემო ძმობილო,
სურნელს რომ აფრქვევ ბაღში
ისას,
ჩემი ღამაში ხეივანი ხომ არ გათელე?
რადგან აქ წუხელ,
გამთენიისას,
მეჯღისი ჰქონდათ ციცინათელებს.

1966

* * *

ცის სიმეუდროვეს ქუხილი არღვევს.
ვარდისფერ ძაფით

ელვა ბნელს ლამბავს
და უხილავის ცეცხლით ეწვის
ფერმკრთალი თითი.

გამოჩნდა გემი,

და მახლობლად
ნაპირს მოასკდა კვლავ
სირბილით დაღლილი ზვირთი.

1961

მზე ამოვიდა

ღამის მომწვანო კუნძულებთან
ტირის სიბნელე
და ბრმა თვალებთან ველარ მიაქვს
ელვის თითები.

აღსავლით ცა კი
იმოსება ძოწით,
მოვითა.

და მერე გვიან, როგორც ცეცხლი
სიჭაბუკისა
ჩვენი სიცოცხლის გაგრძელებად –
მზე ამოვიდა.

1964

ნათელი მოღის

შენთვის წუხილი მე დამებედა,
ირწევა ჩვენი
 სიშორის ბონდი
და შავ დამეებს თეთრად ვათევ,
 ვითარც ვათევდი.
თუმცა ღამ-ღამით შენი ფიქრის
 ნათელი მოღის,
რომ ბნელი ღამე –
 აღრე გათენდეს.

1967

მთვარის ბაირაღები

ღამე და ცივი მიუსაფრობა,
იდუმალების

მზით დაგმანულ
კარებს აღებენ.

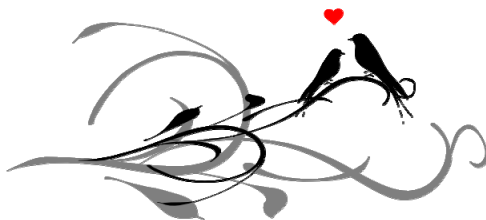
ფიქრში შრიალებს ხე –

საქსაულის...

ბრწყინავს და ელავს

მთვარის თეთრი ბაირაღები
და ვარსკვლავების დღესასწაული.

1969

მიტოვებული ეკლესია

გადავიწყებას

ისევ უხოდ რეკენ

ზარები,

მლოცველთა ცეხლი ჩამქრალა და

ყრია ნაცარი.

არც კვირის წირვა,

არც მსახური,

აღარც მნათე, და

მხოლოდ ჭინკების ისმის

ტკარცალი

მიტოვებული ეკლესიის ცივ

გუმბათიდან.

1972

არმაზი

სარკოფაგიდან აღსდგა
არმაზი,
სულ სხვა სიცოცხლით
და სილამაზით,
ადარსად შური...
მტრობა,
თმი გაუთავები.
და ახლაც არაგვს,
და საარაგვოს,
მთვარე დანათის ერისთავების.

კვირა ღღე

ჩემს ბიჭებს – არა,
ჩემს ბავშვობას
ვეთამაშები,
ღიმილი ჩემი,
შვილებისთვის იარაღია, –
მარღად ხმარობენ
აჰა, ლუდი,
მდოგვი,
სარდერი,
ვზივარ მეფურად,
მზე მიკოცნის თვალებს ნაღვლიანს,
ვარ უბრუნველი და უდარდელი...

1985

ზამთარი

ცვივა ფანტელი, –

ცის სიმყუდროვე

ჩამოდის დაბლა

და იბეკნება...

ზამთარს კი თოვლის

თეთრი ტოტი ისევ ერხევა.

და კავკასიონს –

დედამიწის მტკიცე ხერხემალს –

ისევ ემტვრევა ყინვის ნეკნები.

1979

მირზა გელოვანი

ლეგენდებით და მზით შეფოთლილი
„შენ ხარ ვენახი“ –
მღელვარ ზღვიდან ზღვამდე
გასული...

მე გიმღეროდი...
ჩანგმა ყელი ვერ მოიღერა,
მშვიდობით!
შენზე დიდი სიმღერა,
რა ვქნა მამულო! –
ვერ დავასრულე.

1967

* * *

დუმილის კედლებს ბზარი გაუჩნდა,
ნექტრის თუ შხამის წვეთავს ფერები,
იმედის სნულში –

სიხარულის

ღვივის მარცვალი,

მაგრამ გინდა,

არასოდეს არ მეფერება

მე დრო როკაპი –

ჭირვეული დედინაცვალი.

1964

* * *

ზამთრის სიმღერას მღერის თოვლი
ტოტზე ალუბლის
და ქარის ხმაზე
ნაზად ირწევა.

სიხუმის მიღმა ვარსკვლავების
მოსჩანს პროფილი,
და მეჩვენება:

ეს სამყარო შეუბილწველი,
კვლავ მეჩვენება:
ეს სამყარო პირველყოფილი.

1968

* * *

მზე არ ჩანს, მაგრამ სანაპიროზე –

მოჩანს მთოვარის

თეთრი ლოგინი,

და იქვე ბილიკს მიუყვება

პატარა ნამჯა.

ვზივარ და...

ღამის ცას შევყურებ ასტროლოგიით –

და ვარსკვლავების

დუმილი მტანჯავს...

1968

მოლოდიწი

ლექსია ჩემი მცხეთაც, არმაზიც,
 ლექსია ჩემი სვეტიცხოველი
და არსაკიძის ბედს არ მოველი,
 ჩემი ცის ჭერი
 შავი ფიქრით აღარ მიიმდება;
პირიქით, –
წვიმას ველოდები მარადისობის,
უნდა გაწვიმდეს მალე,
 როსმე თუ გაწვიმდება.

1972

მთვარის ქალაქი

დღეს –

ბრძოლით დაღლილს
და წაქცეულს სიმყუდროვეში –
ღამე ახურავს,
ვით მუზარადი,
ოქროსფრად ბრწყინავს და ბარჩხალებს
მთვარის ქალაქი.

სიშორით მკედარი ვარსკვლავების
ძვალშესალაგი –
ცა სიმაღლეს და მეტეორებს
დარდობს მარადის.

1970

* * *

კონდრის ნოხზე –
ურა ხის რაშს დაგაგელვები,
სიმინდის ღერებს,
თუ ყელ-ყელა დღეებს ვბელავდი,
ბათურა მუდამ დამსდევდა ღრენით.
ჭინჭის ბურთით და აკაციის რიკტაფელათი –
ქალაღდის ნავმა წაიყვანა
ბავშვობა ჩემი.

1963

* * *

ქუხილის ხმაზე, შუაღამისას,
დიდმა ტალღებმა –
ბანჯგვლიანმა მურა დათვებმა,
ქარიშხლის ველი გადიუნძულეს.
ახლა ზღვას სძინავს...
დაუწყვია მკერდზე თათები
და თავსასთუმლად უღევს კუნძული.

1972

ელვა

დრო მიაჭენებს ათასწლეულებს...

და ცის ტაძარში

მლოცველივით მარტო მდგარ მყინვარს

უნაოჭდება დარდებისგან

მაღალი შუბლი.

შორით რომ გაკრთა,

ელვა არა,

ესაა ბრწყინვა –

ბნელ წარსულიდან

კოლხთა მიერ ნატყორცნი შუბის.

1967

* * *

ზღვას, როგორც აკვანს,
დასცქეროდნენ მეზღვაურები
და აღვიძებდნენ „ავე მარიას“.

ხოლო ცის დახრილ ლაჟვარდოვან
ტოტზე ბოლავდნენ
და შელამებას მხიარულად სტკვენდნენ
შაშვები.

მზე ზღვის კიდეზე ირწეოდა
როგორც ხომალდი
და დროს – კაპიტანს –
სთხოვა ნებას ღუზის ჩაშვების.

1971

ოსვენციში

ბავშვების კენესად და გოდებად
ამოდის კვამლი
და უდის ცრემლის
და სისხლის სუნი.

ცას ეწვის თვალი...

მიწას სტკივა
დედური გული
და... საუკუნის წყლულიან მკერდზე
ატყვია ბავშვთა სისხლიანი
ნაფეხურები.

1973

* * *

ზღვები რიფების თეთრი ეშვებით
ვეება მუცლებს
კვლავ უფატრავენ
ელვით დაჭედელ ღრუბლების რემას,
თუმცა ქარიშხლის
ადევთ ბორკილი...
და... მერე ზღვები ეცემიან მუხლებზე
ლოცვად –
ნაპირთან, ცისკენ ხელაპყრობილნი.

1971

ჯურიაში

ჭირისუფალივით კივიან ტურები,
ზოგს კბილი ატკივდა,
ზოგს ალბათ მოშივდა...
ტყეში გზა ამებნა... ხმა მესმის სიათის.
სადღაც,
შორს სადღაც,
ვით ზღაპარში დევის კოშკიდან –
ჩანს,
და აღარ ჩანს წვეთი სინათლის.

1956

მე მიყვარს იბო

მსუბუქი როგორც პეპლის ფარფატი...

არსად არავინ...

მხოლოდ მე ველი.

მოვა და... ტანჯვის დამადგამს გვირგვინს.

და...

ყველასაგან შეუმჩნეველი,

მე მიყვარს იბო.

1956

XIII საუკუნე

მზე დაჩახჩახებს –

საქართველოს

ციხე-დარბაზებს,

მაგრამ ცოტა და...

ოხვრასა და

სისხლში აზელენ

და... ქართლი უნდა იქცეს გოლგოთად.

ჯერ აღარ ჩანან...

საიდანღაც ამაზრზენი –

ცხენთა თქარუნი ისმის მონგოლთა.

1967

მე მაპატიოს

ჩემმა ეგროსმა –

დიდმა ეთნარქმა,

(და ღვთაებრივმა მისმა ეგრისმა,

ზღვისკარად მდგარმა

ოჯალეშისფერი

მტკუნებით)

მე მაპატიოს,

და ნუ შემრისხავს,

თუ მის დიდ აჩრდილს

შორიახლო

ავედვენები.

1972

ვაჰმი

ბრძოლებით დაღლილს ჩაგთვლიმა და
მტრებმა
იდროვეს
და წარიტაცეს აურწყავი შენი საუნჯე
და შეგაყარეს თვალში
ნაცარი.

როგორც ჰერეთი და არტანუჯი,
ვაჰმი!

ხელიდან

ბევრი სხვა რამ

გამოგაცალეს.

1969

სიღბო ჰქონდა ნაქსოვისა

ყველგან გვღევედა ბედისწერა,

ცრემლი იყო –

გზა ყოველისა...

ქრისტე...

რწული...

მზე და ენა...

გვემა...

ცეცხლი სარტყებისა...

...მით გადავრჩით,

რომ ჩვენს რწმენას:

„სიღბო ჰქონდა ნაქსოვისა

და სიმტკიცე ნაჭედისა“.

1972

ორი

ზღვის ჩუმი ოხვრა...

ორთა ჩურჩული –
თავდავიწყების ბინდში შესული,
აღვიძებს ნაპირს
ნისლით შებურვილს.

ორი – ერთხორცი,

ორი – ერთსული,

ორი – ერთმანეთს შენივთებული.

1981

შენს საუფლოსთან

ვუსმენ დღე და დამ შენ საუფლოდან –
ანგელოსების

ციურ გალობას

მოველ,

ო, მოველ მე ამ უამამდი.

თუმცა არა ვარ,

არც მესია,

და არც მენცარი

და ღმერთო! როგორ გაგითანამდი.

ყბედი,

უგნური და უმეცარი.

1973

ლუკა და მათე

„მონა შენი შემინდე“ –
ისმის წყნარი ვედრება
ეკლესიის კედლიდან,
ქრისტეს რწმენით დათესილ
ლუკასი და მათესი.

1973

მოდის სიბერე

წყალი უშრებათ ჩემს დღეებს და
როგორც მურწები
ფართხალებენ და...
მზეც დასაველით
მოიძურწება.

ზოგი აშკარად,
ზოგი მალულად,
წარსულის ტკბილი მოგონებები
ხსოვნის ბუხარში
მიყუჟულა
და მინავლულა.

1974

მტკვარი, რიონი,

შორ ქვეშეთიდან –

ზეაღმავალი,

მნათის სხივები სივრცეებში

ნათელს აწნავენ,

ბრწყინავს და ელავს ცის დაფიონი.

საქართველოს კი,

ვითარც ქალწულს

წყვილი ნაწნავი –

გადაუყრია ლამაზ მხრებზე მტკვარი,

რიონი.

1971

ც ა მკერდფიქალი

ათასი გარჯით სხივდაშრეტილი

ღღე –

ცივ ჩქერალში

მზეს კვლავ არწყულებს,
ვით სიზმარ-ცხადი ან მიძინება.

ც ა –

მკერდფიქალი,

ვითა ქალწული,

ოქროს ვარკსკვლავებს კვლავ აისხამს
ძვირფას მიძვებად.

1970

* * *

მთით გადმომდგარმა რემამ ღრუბლების
გუდა-ნაბადი
უცებ აიკრეს
და შორეული სივრცე გაცოხნეს...
ზღვაც მიმწუხრისას
ზვირთთა ხელებს
გულზე დაიკრეფს,
მაგრამ ქარი სულს ჩაუბერავს და...
გააცოცხლებს.

1974

შემოდგომის დღეები

დაუხურავთ თივის ზვინთა ბოხოხები, –
შემოდგომის თეთრ დღეებს
და მიდიან...

ქვევრში მამის დამწვევდელი
ოჯალეში ბორგავს.

იქვე,

ფაცხის ლაფაროზე ჰკიდია –
თავის თოკზე –
ჩამომხრჩვალ გოგრა.

1965

სკვითის შუბივით

საით,

ვინ იცის? –

ვითა ფრინველნი,

მიფრენენ წლები,

ფრთები ფრთებზე გადაჭდობილი.

მე კი,

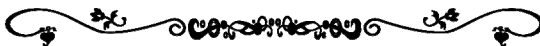
ყოველთა მოსახილველად,

სკივთის შუბივით –

მშობელ მიწას

ვარ დარტობილი.

1970

**კვლავ შემოდგომის ქარი
კანკალებს**

მშობლიურ კერას განდგომია

დედა მშობელი,

წუსს ნასახლარი ფუძე-ნერჩითა

და შემოდგომის

ქარი კანკალებს.

სადღაც გულის სწორს უხმობს

მწყერჩიტა,

მსხვერპლის ლოდინში დუმს ღრიანკალი.

1974

ღაისი

ცას ვარსკვლავი ელაციცება
და მათ შორეულ

უხმო ძახილზე,

ფერმკრთალდებიან და ჭკნებიან

მზის ყვავილები.

დღეს დასვენებულს –

სიმეუდროვის

შავ ბაღდახინზე,

დამე მისტირის სულის მიღევით.

1977

ნაცნობი ხმა

მარადის ჩემი სალოცავი
და საესავი
ზეცა ქართული –
წიწამურთან
თავს დამანგრის
მამულის მტრებმა და უგუნურებმა.
იცოდნენ იმათ,
რომ ჩემს მკერდში
გულის მაგიერ
ჩემი სამშობლოს სიყვარული,
რომ გუგუნებდა.

1971

ამ ყურედან

დღისა და ღამის

ფრთების ფათქუნით,

უხსოვარ დროში

ჩემს კოლხეთში ზღვა მოფრენილა

და ჰა,

მას შემდეგ,

იგი, აქ ბუდობს...

არგოც აქ იღვა...

იაზონი ცას გაჰყურებდა. –

დუმდა ჰელიოსს...

ოქროს ვერძი ღალატს ბლაოდა

აქ, ამ ყურედან.

1966

იბი ძმა

ამ წუთისოფლის...

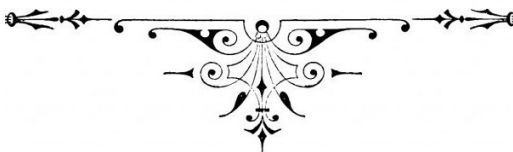
ბინდისფრად ტრიალს,
ვით წინათ,

ახლაც,

გულგრილად ვუმზერ,
იგი ძმა სანამ მომჭრის თუ მომთხრის,
სანამდის დამეს –

დამაჭედს გულზე
ღურსმანი ოთხი.

1977

ქრისტე

განფენილია ზეცით –

მიწამდე,

მისი ნათელი –

ლოცვით მოსილი,

ახალშობილი მნათობია მისი პროფილი,

ვითარც ზენათა

უზენაესის,

ვით ყოფილის და

არაყოფილის.

1972

ღამის იდილია

წამოწოლილან გზის პირას ჩრდილები –
ბნელიდან ნათელში
მთავრის გზით
მოსულნი,
მზრებზე გადაუყრიათ ძეწნებსაც ნაწნავი,
შარას მიუყვება
მგზავრი
მარტოსული
და ღამე ივსება –
ძაღლების
წკავწკავით.

1966

* * *

ავად ვარ,
ცაში დამაფრენს
სიცხე...
აღარ მშორდება აღრე მკვდარი
მოხუცი მამა,
თუმც სახეს მაღავეს
და იბურავს
არყოფნის
ნისლით.
და... სადღაც უცხო ჭიხვინი ისმის,
ვაი, თუ წასვლის
დარეკა წამმა.

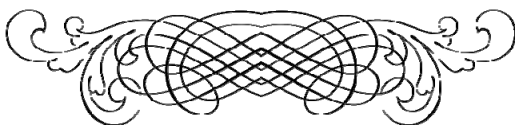
1966

არსთაბამრიბე

ფაფარს უწეწდა ქარი და გრიგალი
და მაინც ვარსკვლავთა
დაწერა წერილი,
მთვარის ვეება წერტილიც დაუსვა.
ახლა კი ღრუბლებში ზის და
ელვის –
ხემს
წვიმის წვრილ სიმებზე
ხანდახან გაუსვამს“.

1967

გული

შეშინებული ფართქალებს გული,
თითქოს მთელი დღე

სიკედელმისჯილს

გზაზე ერბინოს...

ადარც ღმერთი ჩანს,

ადარც კაცი,

რომ დაუძახოს

და ჩემზე ხელი აადებინოს,

ვიღაც უხორცოს,

უნდოს,

უცხოს.

1965

* * *

უნდა დავნებდეთ უამთა დინებას,
ამქვეყნიური ტანჯვის მგმობელი,
სულს ისევ გვიწავს –

აქ,

არყოფნის

მზე და აბედი,

რადგან წინასწარ,

იქ რა მოგველის,

ვერ გვისსნის ბუდა,

ველარც ქრისტე,

ვერც მუჰამედი.

1984

სინანული

ნადეულნარევი ცივი ყივილით.

როს გაღუფრენენ

ჩემს ცას ყანჩები

და ჩემს ყოფნასაც,

როცა დაჰკრავს ფერი იოდის,

რალა დამრჩება მზის სხივთა დარი?

– ორი ბოკვერი...

ლექსიც ასე

სულ ორიოდე –

ცხრა, ათი პწკარი.

1977

ორი ძმა

როგორც შავი და თეთრი არაგვი,
წუხილისა და სიხარულის
მიღის მდინარე
და დავიწყების სოფელთა ახლო,
ხსოვნის ხშირ ტყეში
ხე და ბუჩქი ბევრი გამოხმა.
მდინარის გაღმა,
უმცროსი ძმა –
სიკვდილი სახლობს,
ხოლო უფროსი –
სიცოცხლე კი,
სახლობს გამოღმა.

1981

* * *

ისევ იპარავს საათი წუთებს,
დღე –
საათებს და
წლებს –
საუკუნე,
ასწლეულებს კი ათასწლეული,
და დუმს,
არ ამბობს უამი –
მურდალი,
რომ დროშასავით ზე აწეული,
სად,
ვისთან მიაქვს ეს ნაქურდალი.

1969

* * *

მლოცველივით ვუსმენ ღამით
ღღე და ღამის, ვით დედ-მამის
შუაში ისევ ვწევარ.
უამი მიმზერს როგორც მეფე
და სურს ჩემგან მინდი.
და დღეების ისმის ყეფა –
ქარავანი მიდის...

1982

ნეფტუნი

ჩემი სუნთქვაა ქარიშხალი,
მე ვარ ნეფტუნი,
ციოთ მოვდივარ და ცას ვენივთები,
ზღვა ხელთ მიპყრია, ვით სილურჯით
სავსე ფინჯანი.

მივაპობ ღელვას
რომ მეხლება მკერდზე
ზვირთები,

ვიცი ისინი,
ძალს და ღონეს რომ მისინჯავენ
და მიხარია.

1966

მარადიული და ჭეშმარიტი

დღისით და ღამით მთუარეა,
ჩემი სულისთქმა
და იდილია.

ღმერთო,

მაღალო!

უკვდავების ჭერს
ამარიდე

სიცოცხლე არა!

სიკვდილია

მარადიული და ჭეშმარიტი

1980

* * *

გავცქერი ცარგვალს...

აღსავლის კართან

დილას უხმობენ ცისკრის

ზარები.

და ღამის ქვაბში ისევ ბრუნავს დროის

გელაზი,

როგორც ბრუნავდა

დიდი ხნის წინათ.

ელვით ჰკიდია ღრუბლებში მდგარ

სახრჩობელაზე

და ვით მისჯილი ბოლო სიტყვას,

ცა ამბობს წვიმას.

1974

აჭარამ და საინგილო

აღსდექ!

მტერი რომ განგმირო,
საქართველოს გმირთა-გმირო!
რომ არასდროს დაიგმინოს
აჭარამ და საინგილო.

1988

თავისუფლება

რაც იყო, იყო...

უამით ნაღესი

ჩვენ ვართ ისრები,

შენ გვექმენ მშვილდად,

ეკლიან გზაზე ფიანდაზად გულებს

დაგიფენთ.

სამშობლოვ ჩემო! –

იყავი მშვიდად,

მორჩა,

გათავდა!

აწ მტერი შენ ბუხს ვერ აგიფრენს.

1989

უფლის ციხე

ქვის ტალანები –

უკვდავების მქადაგებელი...

ლოცვად დამდგარა

მთა და კორღი

და წვეთი ჩქამი ისმის მესივით.

ციხის მღუმარე შესასვლელთან

ისევ წევს ლოდი,

ვით მეციხოვნე თავგაჩეხილი.

1974

ქართული ხმალი

მიკაფ-მოკაფა უღრან გზაზე
მტერი ურიცხვი,
სად არ ელავდა ხმალი ქართული,
მაგრამ,
მაინც ვერ დააჩლუნგა
დიდმა ომებმა
და ისევ ბრწყინავს –
სხივშემართული
ოცდამეერთე საუკუნის მისადგომებთან.

1989

* * *

ჩემი სიცოცხლის მაღალ გოდოლზე
ვანთებ და ვანთებ
სულს, როგორც კოცონს.

(ქვეყნად ყოველი არის წყლის ნაყვა).

რადგანაც წლები –

ჩემი მტრები

უბოროტესი –

დღისით და ღამით მარტყამენ ალყას.

1984

* * *

გადაქანცული შორი

სიმწვანით –

მარადისობა მიმზერს დაფნიდან.

მე ხელებს ვუქნევ,

ვეძახი და... ის აღარ მოდის.

ჭრიალებს სივრცე...

მნათობები სადღაც გაფრინდნენ

და განთიადის ვარდისფერი

ირხევა ტოტი.

1971

ჩემი ხეთი და მიღია

ღამე ფიქრმა დამირბია –

ქართლის მთისა თუ ბარისა.

მესმის დრტვინვა...

და ბიბლია მიხმობს ხმებით თუბალისა.

ვარ მემკვიდრე, ნაშიერი –

მოსოხების...

და ხეთების –

ცის მწყურვალი, მზის მშიერი

შოთრ-წარსუჯლში ვეხეტები.

რა ღამაში მზე ბარჩხალებს,

ო, რა კარგი ამინდია.

თავის თვისტომს გულში მიკრავს,

ჩემი ხეთი და მიღია.

1960

ტუ – 154

შორს,

უხილავი სივრცეებს კერავს
აბრეშუმნარვე ელვის ძაფებით.
ხოლო მოვარე კი, როგორც მედილე,
ღამეს შაფხოხას წამს შეუბნევს
ფერად ღილეებით.

მე ღრუბლებიდან –

მშობელ მიწას ველიმილები
ქართულ ცასავით მკერდგაღედილი.

1970

შაჰი ნილოსი

*ღიაცხა მუღამც უხდება
გლოვა ვაჟკაცის კარვისა“.
ვაჟა*

შავითმოსილი შავი ნილოსი,
გმირ მამელუკეს გლოვობს,
რადგან ცივი დიდება
და ვაჟკაცობა,
ცად აღმართეს პირამიდებად.

1967

წუხილი

გამაჩინა და არსთაგამრიგემ
სიკედილ-სიცოცხლე
ერთად შემყარა.

შეება ცოტაა...

წუხილი კი აღარ ილევა...
რას იზამ ჩემო!
ესე ქვეყანა,
ვისთვის ღხენაა,
და ვისთვის კი საჭყრობილეა.

1968

ჩემი წიგნი

წიგნი კი არა,

ჩემი მკვიდრი სამოსახლოა,

სადაც მღელვარე

სულს იოკებენ

ფიქრები...

და მზე აქ დასტამბული.

და სტრიქონების თეთრი თოკებით

ყველა ფურცელში –

მწეგარივით

მე ვარ დაბმული.

1980

მე არსად წავალ...

ზღვას მიშრობენ და
მზეს მიმაღავენ,
განუკურნელი სიბეჩავით,
რომ დაავადდე
და მოელიან დროის მოხელთას.

მე არსად წავალ...

ქართულ მიწას

მე ვერ დავაგდებ

ანაბარა –

ათას ოხერთა.

1976

სხვა არაფერი

უხილავო და უზენაესო,
ო, ღვთაებრივო
ისევ გახსენე,
რომ სული ჩემი,
თუ არა შენ,
სხვას ვისლა მივცე!
სხვა არაფერი...
მე დამიხნის ყოვლის დამხსნელი
მიწა და ზეცა,
უამი და სივრცე.

1994

დედა, ყოვნა რა იქნებოდა

თითქოს სოფელში ვიყავი და...

უკუქცეული

ბინდი შუკებში უხმოდ ჭრებოდა.

მოხველ,

ვით წინათ

შემისწორე თავსასთუმალი.

გამომეღვიძა...

დედა,

ყოვნა რა იქნებოდა,

რომ აღარ იყო ჩემი სიზმრის

ხშირი სტუმარი.

1984

წუთშესვენება

ცუდი არაფერია ამაში,
ამ ტიაღ წუთისოფლად,
სიცოცხლე
სიკედილთან თამაშში,
წუთშესვენებას რომ იღებს
და ჩვენ მას ვეძახით
ყოფნას.

1976

შსაბა

ცისკენ თვალები მლოცველივით აქვს
მიპყრობილ
თითქოს ღვთისაგან არის
გაწერთნილი,
ძილს უფრობს ღამეს,
არ ისვენებს,
გოდებს,
ყიყინებს...
აფოფრილი და კისერ გაწვდილი –
სანამ დილა მზეს –
ამოიყივლებს.

1984

* * *

ქარი ფეხდაფეხ მისდევს, ეძახის...
მაგრამ ძახილი მას აღარ
ესმის,
არ იხედება წამითაც უკან,
და მთვარე, როგორც ქოფაკი მწვემსის
გარბის ღრუბლების შუკა და შუკა...

1966

მე ჯერ კიდევ

დურაჯის და ხობისფერად

გადაშლილა

კიდიო-კიდე

ალაზანი და ჭალები ივრის.

რა განძი მაქვს?

მე ჯერ კიდევ,

თავი აღარ ამიხდია სკივრის.

1986

ღამეს ვუყვარვართ

ღამეს ვუყვარვართ,

რადგან ვიშვით

მის ბნელ საშოდან

და მუდამ გვიხმობს მნათობების

შორი ციმციმით.

თუ არა ღამე,

ჩვენ ამდენსანს

ვეღარ გაუძლებდით.

დღე კეკლუცია, თეთრებს იცვამს

და მზე იცინის,

ღამე ჩვენს ყოფნას და არყოფნას

გლოვობს ძაძვით.

1961

* * *

თამარ მეფის მზე დანათით –
ბრძოლით დაღლილ
ათაბაგებს
და წარსულის ქარი დაქრის...
და არც მეფე
და არც შაჰი,
აქ ყველაფერს ღორ განაგებს.

1981

შენ მეფერები

ადარ მტოვებს და
ჩემთანაა ღმერთი
მაღალი,
მიხარია რომ დამკანკალებს –
ცა ნამიანი,
თუმც სიხარული დამტკნარ ფოთლებს
ჰგავს ეფემერის.
როცა ხელს ნაზად გადამისვამს თავზე
ნიავი,
ღელავ,
მე ვიცი,
იმ ქვეყნიდან
შენ მეფერები.

1983

ორნი არიან

მას მოეღანდა:

რომ დაემხო

მიწას ცის ჭერი,

მერე ფოთლების მიწყდა არია.

მარტო კი არა,

იქ იყო ბევრი...

ახლა მხოლოდ ორნი არიანი,

ის და სიკვდილი.

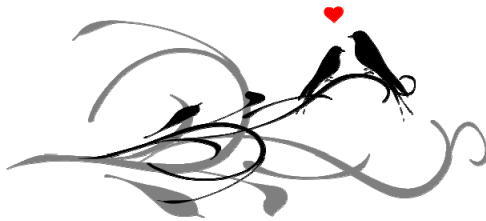
1962

* * *

მნათობების ცეცხლს მიღებული
მზის ქოთანი არ კვარჩხალებს –
არც ლეგენდით,
არც ანდაზით,
თუმცა წარსულის ნაკვერჩხალით
სავსე მაქვს დღის აქანდაზი.

1969

* * *

ახსოვთ გარდასულ საუკუნეებს
შენი სიქველე,
თავგანწირვა
და შემართება,
თავისუფლების მოყვარული არწივის
თვალი,
და... დღეს სამშობლო! –
რა გემართება,
რამ დაგაბრმავა,
დაგიჩლუნგა
ის ბასრი ხმალი.

1976

ფიროსმანის ქუჩა

ღვთიურ წყალობად მაფენს და მაფენს
ცა –
ფანტელების ქათქათა ფურჩაღს.
ვით ვაგზლის სკამზე,
მგზავრი ვინმე
ჩუმი და მორცხვი,
ყინულის ტაზტზე –
მოკუნტულა
პატარა ქუჩა
და ძიღ-ღვიძიღში ელოდება
შეხებას ცოცხის.

1967

სიხარული

ვეფხისნახტომს ჰგავს სიცოცხლე შენი –
გარდახდილი თუ
გარდუხდელ ომით.
გისმობს ბავშვობის მინდვრებიდან
ზარი –
ენძელის,
და გისარია, რო ცხოვრების –
ბრდღვინავი ღომის,
მოთვინიერება,
გვიან,
მაგრამ მაინც შესძელი.

1986

* * *

გილდას

ჩვენი ბარტყებია –

არყოფნის ბუდიდან

ფიქრით და ოცნებით ანაფრენი,

ჩვენს შორის –

სიცოცხლედ რომ

დგანან,

ჩვენი სიყვარულის,

ჩვენი აღმაფრენის,

ნაყოფი არარის განა?

1977

* * *

ვის წაუღია...

მე იმ ქვეყნად

რამე წავიღო,

ვითარც მოვედი.

წავალ შიშველი.

მომენატრება შენი ერთი თვალის შევლება
და მოკვდავს,

მიქელ გაბრიელი

ვიცი მიშველის,

მაგრამ სამშობლოვ!

მითხარ უკვდავს,

რა გეშველება.

1962

* * *

აღმოსავლეთით –

მოკეკლუცე

ცეცხლის ასულმა,

გაშალა დილა –

ცისფერი ქოლგა.

მტკვარი კვლავ ბორგავს...

დავცქერი თბილისს ვით გორგასალი,

დამდება...

უხილავი

დღეს კვლავ კეცავს –

ქოლგასავით.

1971

* * *

მოულოდნელად თუკი იელვა
ისარმა,

უცთენელი მოისრის,
მაშინ,

ო, მაშინ გლოვის ნიშნად
ვით ინდიელმა,

ღამე კი არა, მთვარის

მოსასხამი მოისხით.

1964

* * *

„ვეფხვებს“ ებრძოდა მოყმე ყირიმთან,
ომი ომია,

და ნურავინ ნუ გაიოცებს,
დაეცა იგი,

ვით ვარსკვლავი
ცას მოწვევტილი.

მერე ჯერიანმა ჯარისკაცმა
მის დიდ სიცოცხლეს,

დაუსვა ტყვიის
მრავალწერტილი.

1958

* * *

ახლოა უამი –

მზის თვალებით

მოსახილველი,

და ვით იობი, ტკივილების შევძლებ

ატანას.

მადლობა უფალს –

თვისად მძერწა

და დამიმგვანა.

და რას დამაკლებს აწი სატანა,

თუ ისევ ღმერთი არ გამიწყრა,

და არ მიგანა.

1974

ო, რა ღამაჲი სჩანს ყველაფერი

ჭადრები სიერცეს აშრიალებენ
და ოცნებობენ
ქარზე აფრები.

გატრუნულა ზღვა –
დედამიწის იღუმალეა.

ო, რა ღამაჲი
ჩანს ყველაფერი
შეყვარებული ბიჭის თვალები.

1981

* * *

ქარიშხლის მკლავზე ტკბილად ეძინა,
როცა დაესხა თავზე მრუმე ცა
დაკლაკნილი და მოსისინე ელვის
გველებით.

უცებ აენტო...

აიზავთა...

მაგრამ უეცრად,
გადაიფიქრა ზღვამ აღელვება.

1957

* * *

მწუხრის გვირგვინი –
გაფოთლილი სვედით და დარდით,
სიხუმის მტკრისფერ ფილაქანზე
წკრიალი ცრემლის.

სიცოცხლე –
ელვით შემკრთალი მიწა,
და ნათლის ზარად დაშვებული
ამბოხი სული,
თვალეები –
ძილის ბუდეებში სხედან და...
სძინავთ.

1958

ჰორიზონტები

მდუმარებიდან გამოდიან ჰორიზონტები:

რა ზღვა,

რა მთები,

რა ცა,

რა ველი, –

(თვალეხილულის დაბრმავება,

თავლთხილვა ბრმასი).

სავსე ჩაიდნით,

სავსე რაველით,

სევდით,

წუხილით,

მზითა და ბრამსით.

1964

* * *

დაბადებიდან უსინჯავენ
ერთურთს ძალ-ღონეს,
ფართოდ გაშლილი სანაპირო
ძირს დევს
ნარდივით,
ზვირთთა კამათლებს ზღვა ზედ აგორებს.
და მთვარის შუქზე
ზღვა
ხმელეთს ნარდს
ეთამაშება.

1965

შიო მღვიმეში

გარდასულ დღეთა წვეთავს მირონი,
საკურთხეველზე
წინაპართა სული
ანთია.

(ქართული სული, დე მარად ენთოს!)
წუთები შიშს და კრძალვას მოდენის
და ბნელ მღვიმიდან ხმა მოისმის:

– ო, რისთვის ღმერთო!

მამა აბრამის ბატკანივით

ვარ უცოდველი.

1969

ბალობს ზამთარი

თოვლს და სითეთრეს გალობს
ზამთარი,
პირველყოფილი გულწრფელობით
და სისპეტაკით,
დედამიწას კი ვეება მთები
უდევს მოვერცხლილ ყინვის პინებზე
და დღე და ღამეს
სწონის
მზის და მთვარის
სასწორით.

1964

* * *

მოწყენილ დღეებს

კვლავ მარცვლავენ
კრიალოსნებად

მხნელ-მოესველები,

შებორკილნი
წვიმის თოკებით...

მაგრამ რაღა ქნან მაშინ მგოსნებმა,

როცა ზღვა ხელებს
გულზე დაიკრეფს,

„ცა ვარსკვლავებით შეისოსნება“.

1971

უკვდავი სული

არ ვტოვებდი მცხეთას,
თბილისს,
თუმც მემოსა
შავი ღამე,
ქართლში მაინც მედგა ტახტი.
გუშინ მოველ?
რასა ბრძანებ,
მე ვახტანგს და
დავითს ვახლდი.

1963

* * *

ცოდვა-ბრალის ზღვა
ისევ აზეავდა,
არარა დარჩა ხელუხლებელი,
ცხოვრება ველარ გვიწევს აფრობას
და მარად,
კაცთა მოღმის
მხლებელი –
ხარობს ცრემლი და მიუსაფრობა.

1962

ალავერდი

კახეთს ცაზე რომ ჰკიდია,

ვით ცისარტყელა,

სისხლდაწრეტილი არის წარსული –

შვიდგან უღმერთოდ გადაჭრილი ლურჯი
ვენებით.

ხმალივით ელავს ალაზანი,

მარად მედინი.

და ალავერდი,

მშობლიური მიწის მშვენება,

ცისკენ აფრენას ლამობს გედლივით...

1981

ზღვაში ბრიგალები ბუდობენ

გზები მარადუამს სადღაც გვიხმობენ,
გვათრობს და გვბანგავს მზე –
ჰაშიშია.

მთა სპექტაკია და...
უნდობი.

ვით ღამაზმანი
ზღვაც საშიშია,
ზღვაში გრიგალები ბუდობენ.

1957

შადრეპანები

შადრეპნები თავს იმსხვრევენ ბროლებად,
აკრიფოს,

შენ არა,

სხვა მოდის,

სიყვარულს ეკალი და ნარი ადევს.

და წყალთა ბინადრებს,

წყლის სული

ამოსდით –

ნიმფებს,

ნერეიდებს,

ნაიადებს.

1971

სარჩევი

წინასიტყვაობის მაგიერ.....5

ჩემი ბავშვობა.....25

*** (შიშსა და სიკვდილს რეკლენ
ზარები).....26

განთიადები.....27

*** (ვითარც ხსოვნა და არღავეიწყება).....28

*** (ვიდექ გემბანზე და ვუყურებდი).....29

*** (დაბადებიდან სიცოცხლე გვტკივა).....30

*** (ღალატი იცის ზღვის გულ-ღვიძლმა)...31

საწყალი მამა.....32

შემოდგომა.....33

წერამწერალი.....34

მწუხრის ლიტანია.....35

*** (გადავიწყებული...).....36

სოფლის დილა.....37

*** (ცისარტყელების ფერად ბაფთებით).....38

ჩემი თბილისის მაღალ კარებთან.....39

გაზაფხული.....40

მკათათვე.....41

მაფშალია.....42

ისევ საღამო.....43

*** (მზე ფანჯარა).....	44
სიმები.....	45
უფსკრული	46
მორჩა, გათავდა!.....	47
მამის სიკვდილი.....	48
თხუთმეტი მაისი.....	49
მთიბველები.....	50
*** (ღამეები კვლავ ქრიან ყორნებად).....	51
გვირილა.....	52
*** (მომწყინდა ღამე...)	53
*** (ჩემმა პირველმა სიყვარულმა).....	54
ფიქრები	55
*** (მნათობთა შუა – კერასთან).....	56
*** (მარგალიტების ღამაზ მიივებად).....	57
დედაო, მიწავ!.....	58
*** (ჩემი გალობა...)	59
*** (ქაფისგან შემქმნა და...)	60
*** (ტალღების ყეფა...)	61
*** (მყინვარწვერი რომ ხელთ უპყრიათ).....	62
ბასილი საბაწმინდელი.....	63
*** (ჩემი ფიქრების თავშესაფარი).....	64
*** (ძაღლების ყეფა ესხა საღამოს).....	65
ღღეები.....	66

*** (ზღვა ქალყზე იღვა ფაფარაშლილი).....	67
ყულევი.....	68
*** (ცივია ახლა ეს მოგონება).....	69
ყინწვისში.....	70
ქეწნა.....	71
*** (შენს სიახლოვეს ყვავილობს გული).....	72
ჭაბუკები.....	73
სქვია.....	74
*** (ბოჩოლასავით...).....	75
მწუხრის სიმღერა.....	76
ჩემი მხარე.....	77
*** (მზეს დასავთეთით მიციაგებს).....	78
*** (შეღამებისას...).....	79
მამულო!.....	80
წიქარა.....	81
*** (ზღვა ხელში როგორ შემომეცრიცა).....	82
ოპტიმისტური შეგონება.....	83
*** (ბრძოლა მომელის უსასტიკესი).....	84
*** (ისტორიებში თარიღების ისმის გოდება).....	85
*** (ელამი თვალით უმზერს ბათურა).....	86
*** (სინათლეს თესავს ცივ სიბნელეში).....	87
ფიქრიანი ღამე.....	88

*** (ნომბრის ქარი...)	89
მთვარე.....	90
*** (დიან დღეები ოქრორეული...)	91
*** (ვიდექ შენს წმინდა საკუთხეველთან)...	92
გაახნულია ღამე შუამდე.....	93
იყავი მშვიდად.....	94
*** (ზვირთთა ჯილაგი...)	95
ნაკადული.....	96
მყინვარი.....	97
ღამარია.....	98
*** (მოსაღამოვდა...)	99
შენ ღამეკარგე.....	100
ნეტარ არიან მორწმუნენი.....	101
*** (პროვინციდან მორბიან გზეები).....	102
*** (მიწის ხელებით მქერწა უფალმა);.....	103
*** (კისრისტეხით ჩამორბოდა მთიდან ბილიკი).....	104
ბეთჰოვენი.....	105
მთაწმინდა.....	106
იოანე მინჩხი.....	107
მწუხრის იდილია.....	108
*** (ზღვიდან თვალს მიკრავს ერთი მნათობი).....	109

*** (ცაში იშვა და...)	110
ტერენტი გრანელი	111
*** (ღამეების თეთრ ძვლებს ვხრავდი)	112
*** (ცბიერი ჟამის ძველ ხომალდზე)	113
ღრუბლები	114
*** (მზე გამობრძანდა ღამის კარვიდან)	115
*** (მეხის ძახილზე)	116
*** (მზე დაიბუდებს ღამის ბუდეში)	117
მეც გავიგონე	118
*** (შეხედეთ ჯვარზე გაკრულ იესოს)	119
მშვიდი ღღეები	120
ქარი და ფოთლები	121
*** (შენ გენაცვალე, დიღო სიცოცხლე)	122
*** (ეაღერსება ჩემი მზერა)	123
*** (მე უნდა მოვკვდე)	124
იყოს, რაც არის!	125
მზის ეკლესია	126
შეგონება	127
იმედი	128
*** (თუმც თვალებიდან მოედინება)	129
*** (მზის გული მომცა)	130
უთუოდ მოვლენ	131
მთაში	132

ჯგარი.....	133
*** (ღრუბელი არა...)	134
*** (მიხმობს, მეძახის...)	135
*** (ვე, ქარიშხალო, ჩემო ძმობილო).....	136
*** (ცის სიმყუდროვეს ქუხილი არღვევს)...	137
მზე ამოვიდა.....	138
ნათელი მოდის.....	139
მთვარის ბაირაღები.....	140
მიტოვებული ეკლესია.....	141
არმაზი.....	142
კვირა დღე.....	143
ზამთარი.....	144
მირზა გელოვანი.....	145
*** (დუმილის კედლებს).....	146
*** (ზამთრის სიმღერას მღერის თოვლი)....	147
*** (მზე არ ჩანს, მაგრამ სანაპიროზე).....	148
მოლოდინი.....	149
მთვარის ქალაქი.....	150
*** (კონდრის ნოსზე).....	151
*** (ქუხილის ხმაზე, შუალამისას).....	152
ელვა.....	153
*** (ზღვას, როგორც აკვანს).....	154
ოსვენცინი.....	155

*** (ზღვები რიფების თეთრი ეშვებით).....	156
ჭურიაში.....	157
მე მიყვარს იგი	158
XIII საუკუნე.....	159
მე მაპატიოს	160
ვაჰმე	161
მზეო	162
სიღბო ჰქონდა ქსოვილს.....	163
ორი	164
უკვდავება.....	165
შენს საუფლოდან.....	166
ღუკა და მნათე.....	167
მოდის სიბერე.....	168
მტკვარი, რიონი.....	169
ცა მკერდფიქალი	170
*** (მთით გადმომდგარმა რემამ ღრუბლების).....	171
შემოდგომის დღეები	172
სკვითის შუბივით	173
კვლავ შემოდგომის ქარი კანკალებს	174
დაისი.....	175
ნაცნობი ხმა.....	176
ამ ყურედან.....	177

იგი ძმა	178
ქრისტე.....	179
ღამის იდილია.....	180
*** (ავად ვარ...)	181
არსთაგამრიგე.....	182
გული	183
*** (უნდა დავნებდეთ უამთა დინებას).....	184
სინანული	185
ორი ძმა	186
*** (ისევ იპარავს საათი წუთებს).....	187
*** (მლოცველივით).....	188
ნეფტუნი	189
მარადიული და ჭეშმარიტი.....	190
*** (გავცქერი ცარგვალს).....	191
აჭარამ და საინგილომ.....	192
თავისუფლება	193
უფლის ციხე.....	194
ქართული ხმალი.....	195
*** (ჩემი სიცოცხლის დოღზე).....	196
*** (გადაქცეული).....	197
ჩემი ხეთი და მიდია	198
ტუ-154.....	199
შავი ნილოსი.....	200

წუხილი.....	201
ჩემი წიგნი.....	202
მე არსად წავალ.....	203
სხვა არაფერი.....	204
დედა, ყოფნა რა იქნებოდა.....	205
წუთშესვენება.....	206
ვასაკა.....	207
*** (ქარი ფეხდაფეხ მისდევს, ეძახის).....	208
*** (შაჰ-აბასივით უამი ცბიერი).....	209
მე ჯერ კიდევ.....	210
ღამეს ვუყვარვარ.....	211
*** (თამარ მეფის მზე დანთით)	212
შენ მეფერები	213
ორნი არიან	214
*** (მნათობების ცეცხლს მიდგმული).....	215
*** (ახსოვთ გარდასულ საუკუნეებს).....	216
ფიროსმანის ქუჩა.....	217
სიხარული.....	218
*** (გიღდას).....	219
*** (ვის წაუღია).....	220
*** (აღმოსავლეთით).....	221
*** (მოულოდნელად თუკი იელვა)	222
*** (ვეფხვებს ებრძოდა).....	223

*** (ახლოა უამი).....	224
ო, რა ლამაზი სჩანს ყველაფერი	225
საიდან ვინ იცის.....	226
*** (ქარიშხლის მკლავზე).....	227
*** (მწუხრის გვირგვინი).....	228
ჰორიზონტები	229
*** (დაბადებიდან უსინჯავენ)	230
შიო მღვიმეში.....	231
გალობს ზამთარი.....	232
*** (დიდება შენდა).....	233
უკედავი სული.....	234
*** (იმ ერთის გარდა).....	235
*** (ცოდვა-ბრალის ზღვა).....	236
ალავერდი	237
ზღვაში გრიგალები ბუდობენ.....	238
შადრევნები.....	239
*** (გიმღერ და გიმღერ).....	240

ვაჟა ეგრისელი

კოლხური ფსალმუნები

100 ტომად
ტომი 57

VAZHA EGRISELI
“KOLKHURI PHSALMUNEBI”
ONE HUNDRED VOLUME
VOLUM 57

გამომცემლობის
რედაქტორი – კახა ალექსანდრია
მხატვარი – სპარტაკ ცინცაძე
მხატვრული რედაქტორი – ირაკლი შშვერიძე
ტექნიკური რედაქტორი – ნანა ღუმბაძე
კორექტორი – შატი ოჩიბავა
კომპიუტერული
უზრუნველყოფა – ნანა და დათო ყანდაშვილები

გამომცემელი – ზურაბ დოღბაია

ფასი 20 ლარი

თბილისი
2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. პოლიბახოვსკაიანს №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com